

ODGOVOR NA SOVRAŽNI GOVOR NA SPLETU

**Predstavitev dobrih praks zoperstavljanja
sovražnemu govoru na spletu
v Sloveniji, Srbiji in na Hrvaškem**

Projekt “(Od)govor – Zoperstavljanje sovražnemu govoru v Jugovzhodni Evropi:
Učenje in delovanje proti sovražnemu govoru na spletu”

Koordinator projekta: Mirovni inštitut, Ljubljana
Partnerji: Univerza v Ljubljani (Fakulteta za družbene vede),
Center za mirovne študije, Zagreb, Novosadska novinarska šola, Novi Sad
Info: <https://www.mirovni-institut.si/projekti/odgovor/>
Kontakt: brankica.petkovic@mirovni-institut.si

ODGOVOR NA SOVRAŽNI GOVOR NA SPLETU

Predstavitev dobrih praks zoperstavljanja sovražnemu govoru na spletu
v Sloveniji, Srbiji in na Hrvaškem

Avtorji:
Ajda Šulc, Vasja Vehovar, Brankica Petković in Lana Zdravković (Slovenija)
Jelena Jovović, Dubravka Valić Nedeljković (Srbija)
Cvijeta Senta, Sara Lalić (Hrvaška)

Prevod iz hrvaškega in srbskega jezika: Biljana Žikić
Jezikovni pregled: Mojca Benkovič
Oblikovalka: Špela Kranjec za Filip Kranjec s.p.

Izdajatelj: Mirovni Inštitut - Inštitut za sodobne družbene in politične študije

Ljubljana, 2020

© Mirovni inštitut in avtorji

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

COBISS.SI-ID=25848579

ISBN 978-961-6455-91-6 (pdf)

Publikacija je nastala s finančno podporo Evropske unije. Za vsebino publikacije odgovarjajo izključno izdajatelj in avtorji. Vsebina ne izraža nujno stališč Evropske unije.

ODGOVOR NA SOVRAŽNI GOVOR NA SPLETU

*Predstavitev dobrih praks zoperstavljanja sovražnemu govoru na spletu v
Sloveniji, Srbiji in na Hrvaškem*

PREDGOVOR

Širjenje sovražnega govora na spletu postaja vse večja težava za varstvo človekovih pravic, zaščito človeškega dostojanstva in ohranjanje demokratičnih standardov javnega komuniciranja in javne razprave.

Ta sporna oblika javnega komuniciranja zahteva odziv in ukrepanje ne le pravosodnega sistema in regulatorjev medijev, kadar gre za nezakonite oblike sovražnega govora, temveč tudi angažiranje in odgovor vrste drugih institucij in dejavnosti – političnih institucij in akterjev, medijev in komunikacijskih platform, civilne družbe, raziskovalnih in izobraževalnih institucij, nenazadnje tudi samih državljanek in državljanov.

V prvi raziskavi v okviru projekta »(Od)govor – Zoperstavljanje sovražnemu govoru v Jugovzhodni Evropi: Učenje in delovanje proti sovražnemu govoru na spletu« smo se partnerske organizacije osredotočile na tiste prakse in akterje, ki se zoperstavljajo sovražnemu govoru v treh ciljnih državah projekta – Hrvaški, Sloveniji in Srbiji. Najprej smo povzeli definicije sovražnega govora v vseh treh državah in pregledali dosedanje analize sovražnega govora (na spletu). Identificirali smo pomembne akterje na področju zoperstavljanja sovražnemu govoru (na spletu) v vseh treh državah in izdelali širši nabor dobrih praks na tem področju. V zadnjem koraku raziskave smo podrobneje preučili in opisali manjše število tistih dobrih praks zoperstavljanja sovražnemu govoru na spletu v omenjenih treh državah, ki izstopajo po obsežnosti, dosegu, ustvarjalnosti, kompleksnosti in trajanju.

Poleg dobrih praks na Hrvaškem, v Sloveniji in Srbiji smo preučili in povzeli tudi nekaj primerov zoperstavljanja sovražnemu govoru na spletu v drugih evropskih državah ali čezmejno, na evropski ravni.

Raziskavo smo opravili med aprilom in junijem 2020.

S pregledom dobrih praks želimo predvsem spodbuditi izmenjavo znanj in izkušenj med pristojnimi institucijami in organizacijami v treh ciljnih državah projekta. Izidu te publikacije s pregledom dobrih praks bo sledila organizacija regionalne konference. Hkrati je namen publikacije seznaniti strokovno in splošno javnost s širjenjem sovražnega govora na spletu in jo spodbuditi k odzivu.

V prizadevanju za izmenjavo znanj, preučevanje in ukrepanje proti sovražnemu govoru na spletu ter razvijanje izobraževalnih programov projekt »(Od)govor« povezuje štiri partnerske organizacije: dva partnerja iz Slovenije – Mirovni inštitut kot koordinatorja ter Univerzo v Ljubljani (Fakulteto za družbene vede, Spletno oko), partnersko organizacijo iz Hrvaške – Center za mirovne študije v Zagrebu in partnersko organizacijo iz Srbije – Novosadsko novinarsko šolo.

Projekt financira Evropska unija v okviru Programa za pravosodje in Programa za pravice, enakost in državljanstvo.

KAZALO

1	PREGLED DOBRIH PRAKS ZOPERSTAVLJANJA SOVRAŽNEMU GOVORU NA SPLETU	4
	SLOVENIJA	4
	HRVAŠKA	8
	SRBIJA	10
	DRUGE DRŽAVE IN EVROPSKA RAVEN	12
2	PREDSTAVITEV IZBORA DOBRIH PRAKS ZOPERSTAVLJANJA SOVRAŽNEMU GOVORU	16
	DOBRE PRAKSE V SLOVENIJI	16
	DOBRE PRAKSE NA HRVAŠKEM	35
	DOBRE PRAKSE V SRBIJI	42
	DOBRE PRAKSE V DRUGIH DRŽAVAH IN NA EVROPSKI RAVNI	54

PREGLED DOBRIH PRAKS ZOPERSTAVLJANJA SOVRAŽNEMU GOVORU NA SPLETU

SLOVENIJA

NAZIV DOBRE PRAKSE	Spletno oko
SEKTOR	IT, samoregulacija spletnih medijskih portalov, družbena omrežja, aktivno državljanstvo (oddajanje prijav)
OBDOBJE	2007 – v teku
ORGANIZATOR	v okviru Centra za varnejši internet, ki ga koordinira Univerza v Ljubljani Fakulteta za družbene vede, v sodelovanju s partnerji ARNES, Zvezo prijateljev mladine Slovenije in Zavodom MISSS
INFORMACIJE	https://www.spletno-okno.si/

NAZIV DOBRE PRAKSE	Svet za odziv na sovražni govor
SEKTOR	civilna družba
OBDOBJE	1. 9. 2014 - 29. 2. 2016
ORGANIZATOR	Mirovni inštitut v sodelovanju s Fakulteto za družbene vede Univerze v Ljubljani, Varuhom človekovih pravic in MMC RTV Slovenija
INFORMACIJE	https://www.mirovni-institut.si/govor/

NAZIV DOBRE PRAKSE	Delavnice v srednjih šolah »Solidarnost-Enakost-Istost«
SEKTOR	izobraževanje
OBDOBJE	1. 1. 2020 – 30. 11. 2020
ORGANIZATOR	Mirovni inštitut
INFORMACIJE	https://www.mirovni-institut.si/projekti/solidarnost-enakost-istost-2/

NAZIV DOBRE PRAKSE	Varuh pravic gledalcev, poslušalcev in bralcev ter uporabnikov programskih vsebin RTV Slovenija
SEKTOR	mediji, samoregulacija
OBDOBJE	2008 – v teku
ORGANIZATOR	RTV Slovenija
INFORMACIJE	https://www.rtv slo.si/varuh/

NAZIV DOBRE PRAKSE	Sodba Vrhovnega sodišča RS v primeru sovražnega govora proti Romom v komentarju na spletni strani Radia Krka
SEKTOR	pravosodje
OBDOBJE	julij, 2019
ORGANIZATOR	Vrhovno sodišče RS
INFORMACIJE	Besedilo sodbe

NAZIV DOBRE PRAKSE	Javna razprava ob vzpostavitvi portala Zlovenija
SEKTOR	civilna družba, družbena omrežja
OBDOBJE	oktober 2015
ORGANIZATOR	neznano
INFORMACIJE	https://zlovenija.tumblr.com/tagged/pisma

NAZIV DOBRE PRAKSE	Dekontaminacija sovražnega govora
SEKTOR	civilna družba: beleženje sovražnega govora, delavnice o kontranaraciji
OBDOBJE	2013 – v teku
ORGANIZATOR	Društvo Parada ponosa
INFORMACIJE	http://www.dekontraminacija.org/ http://www.ljubljana.pride.org/event/dekontraminacija-sovrazni-govor-na-spletu/

NAZIV DOBRE PRAKSE	NiPrav.si (spletni portal s priporočili za ukrepanje)
SEKTOR	civilna družba
OBDOBJE	2019 – v teku
ORGANIZATOR	Legebitra
INFORMACIJE	https://nprav.si/

NAZIV DOBRE PRAKSE	Projekt Sovraštvo.si, Kampanja proti sovraštvu
SEKTOR	civilna družba
OBDOBJE	2018 – v teku
ORGANIZATOR	Zavod Državljan D
INFORMACIJE	http://www.sovrastvo.si/

NAZIV DOBRE PRAKSE	Presežimo kulturo sovraštva (festival Parada ponosa 2019)
SEKTOR	civilna družba: delavnice, konference na temo sovražnega govora
OBDOBJE	2019
ORGANIZATOR	Društvo Parada ponosa
INFORMACIJE	http://ljubljanapride.org/2019/

HRVAŠKA

NAZIV DOBRE PRAKSE	Mehanizem za prijavljanje nesprejemljivega govora v javnosti »Dovolj sovraštva«
SEKTOR	civilna družba, samoregulacija družbenih omrežij, spremljanje sovražnega govora, izboraževanje
OBDOBJE	2016 – v teku
ORGANIZATOR	Hiša človekovih pravic in Center za mirovne študije
INFORMACIJE	www.dostajemrznje.hr

NAZIV DOBRE PRAKSE	Spletni portal “Medijska pismenost”
SEKTOR	medijska pismenost, izobraževanje
OBDOBJE	2018 – v teku
ORGANIZATOR	Agencija za elektronske medije
INFORMACIJE	https://www.medijskapismenost.hr/

NAZIV DOBRE PRAKSE	Mobilna aplikacija Ministrstva za notranje zadeve – Varnost in zaupanje
SEKTOR	delovanje policije, aktivno državljanstvo
OBDOBJE	2015 – v teku
ORGANIZATOR	Ministrstvo za notranje zadeve
INFORMACIJE	https://bit.ly/2ZGU3OC

NAZIV DOBRE PRAKSE	Kampanja in gibanje Ne sovražnemu govoru (priročnik Zmoremo!)
SEKTOR	civilna družba
OBDOBJE	2013 – 2017 (kampanja se nadaljuje)
ORGANIZATOR	za Slovenijo: Urad RS za mladino
INFORMACIJE	https://www.gov.si/zbirke/projekti-in-programi/kampanja-ne-sovraznemu-govoru/ https://mlad.si/e-katalogi/Zmoremo!/

NAZIV DOBRE PRAKSE	Blog »In media res«
SEKTOR	civilna družba
OBDOBJE	2008 – v teku (pod drugim naslovom 2006–2008)
ORGANIZATOR	Boris Vežjak, univerzitetni profesor
INFORMACIJE	https://vezjak.com/

NAZIV DOBRE PRAKSE	Dogodki z namenom zmanjševanja stereotipov (žive knjižnice, delavnice, okrogle mize)
SEKTOR	civilna družba, izobraževanje
OBDOBJE	različno
ORGANIZATOR	Mladinski kulturni center Maribor (Ne sovraži, prisluhni!), Mladinski center Dravinjske doline (Mladi Ambasadorji Medkulturnega Dialoga, Start the change)
INFORMACIJE	http://www.maribor.si/dokument.aspx?id=31995 https://www.mamd.si/projekt/ https://www.mccd.si/svet-obarvali-z-razlicnostjo/#more-5656

NAZIV DOBRE PRAKSE	Arterarij: Skrij se nekam daleč. Do smrti.
SEKTOR	kultura in umetnost (gledališče)
OBD OBJE	2019 – v teku
ORGANIZATOR	Nevladna organizacija Arterarij
INFORMACIJE	https://arterarij.webnode.hr/portfolio/ https://bit.ly/32NFR8D
NAZIV DOBRE PRAKSE	Rozi megafon
SEKTOR	civilna družba: prijavljanje nasilja, groženj in sovražnega govora
OBD OBJE	2011 – v teku
ORGANIZATOR	Zagreb Pride
INFORMACIJE	https://rozimegafon.org/
NAZIV DOBRE PRAKSE	Center za varnejši internet
SEKTOR	civilna družba, samoregulacija družbenih omrežij
OBD OBJE	2016 – v teku
ORGANIZATOR	Center za varnejši internet
INFORMACIJE	https://csi.hr/hotline/

SRBIJA

NAZIV DOBRE PRAKSE	Pobuda »Virtualno postaja resničnost«
SEKTOR	civilna družba: človekove pravice, izobraževanje, zagovorništvo
OBD OBJE	2012 – v teku
ORGANIZATOR	Mladinska nevladna organizacija Libero (Beograd)
INFORMACIJE	http://virtuelnopostajestvarnost.org/
NAZIV DOBRE PRAKSE	»Anonimno sovraštvu« in »H8index Baza verbalnega nasilja«
SEKTOR	civilna družba: izobraževanje, poročanje o stanju človekovih pravic
OBD OBJE	2017 – 2018
ORGANIZATOR	Beograjski center za človekove pravice v sodelovanju s Centrom za nove medije Liber
INFORMACIJE	http://www.bgcentar.org.rs/anonimna-mrznja-prijavi-govor-mrznje-na-internetu/ https://bit.ly/2OFgCgr http://www.h8index.org/
NAZIV DOBRE PRAKSE	Kampanja proti sovraštvu na družbenem omrežju YouTube (spota »Klikbejt« in »Drama«)
SEKTOR	civilna družba: ozaveščanje, samoregulacija družbenih omrežij, zagovorništvo, izobraževanje
OBD OBJE	2017 – v teku
ORGANIZATOR	Akademija Deutsche Welle
INFORMACIJE	https://bit.ly/3fLE3jY https://www.dw.com/sr/klikovi-ali-i-odgovornost/a-48346807 https://www.youtube.com/watch?v=HEHXZuY-c8c https://www.youtube.com/watch?time_continue=3&v=Z74ge3K0zyE&feature=emb_logo

DRUGE DRŽAVE IN EVROPSKA RAVEN

NAZIV DOBRE PRAKSE	Sledilnik lažnih novic (Fake News Tragač)
SEKTOR	civilna družba: preverjanje dejstev, ozaveščanje javnosti
OBDOBJE	2017 – v teku
ORGANIZATOR	Novosadska novinarska šola, Sledilnik lažnih novic (Fake News Tragač)
INFORMACIJE	https://fakenews.rs/
NAZIV DOBRE PRAKSE	BlogOpen
SEKTOR	civilna družba: samoregulacija, zagovorništvo
OBDOBJE	2007 – v teku
ORGANIZATOR	Center za nove medije Liber
INFORMACIJE	https://blogopen.rs/
NAZIV DOBRE PRAKSE	Zbirka primerov sovražnega govora
SEKTOR	civilna družba: ozaveščanje, izobraževanje, zagovorništvo
OBDOBJE	2013
ORGANIZATOR	Medijski center Beograd
INFORMACIJE	https://bit.ly/39aml7i
NAZIV DOBRE PRAKSE	Dokumentarna TV serija »V mreži«
SEKTOR	civilna družba: ozaveščanje, izobraževanje, zagovorništvo
OBDOBJE	2017 – v teku
ORGANIZATOR	Fondacija Share
INFORMACIJE	https://www.umrezi.rs/

NAZIV DOBRE PRAKSE	Media Diversity Institute: a) projekt DeTact in b) projekt Get The Trolls Out!
SEKTOR	civilna družba, IT, izobraževanje, družbena omrežja, mediji
OBDOBJE	a) september 2019 – september 2021; b) 2015 – 2016 in 2017 – 2019, kampanja v teku
ORGANIZATOR	Media Diversity Institute
INFORMACIJE	https://www.media-diversity.org/projects/detact-detect-then-act/ https://www.getthetrollsout.org/about/project.html
NAZIV DOBRE PRAKSE	sCAN projekt
SEKTOR	IT, družbena omrežja, mediji
OBDOBJE	2018 – 2020
ORGANIZATOR	Licra (International League Against Racism and Antisemitism) v sodelovanju z drugimi nevladnimi organizacijami iz držav Evropske unije
INFORMACIJE	http://scan-project.eu/
NAZIV DOBRE PRAKSE	Gibanje proti sovražnemu govoru »No Hate Speech Movement« (priročnika Bookmarks in We CAN!)
SEKTOR	civilna družba, IT
OBDOBJE	2013 – 2017 (uradno trajanje projekta), kampanja se nadaljuje
ORGANIZATOR	Oddelek Sveta Evrope za mladino
INFORMACIJE	https://www.coe.int/en/web/no-hate-campaign https://rm.coe.int/bookmarksen2020-web/16809e2d95 https://www.coe.int/en/web/no-hate-campaign/we-can-flipbook1

NAZIV DOBRE PRAKSE	Sklenitev in spremljanje izvajanja Kodeksa ravnanja za preprečevanje nezakonitega sovražnega govora na družbenih omrežjih
SEKTOR	IT, samoregulacija družbenih omrežij
OBDOBJE	2016 (sklenitev in podpis kodeksa), 2016, 2017, 2017, 2018, 2019 (periodični monitoring), v teku
ORGANIZATOR	Evropska komisija
INFORMACIJE	https://bit.ly/2E1TYwz

NAZIV DOBRE PRAKSE	Projekt »Facing Facts«
SEKTOR	civilna družba: izobraževanje, aktivno državljanstvo
OBDOBJE	2011 – v teku
ORGANIZATOR	CEJI-A Jewish Contribution to an Inclusive Europe v sodelovanju z drugimi nevladnimi organizacijami iz držav Evropske unije
INFORMACIJE	https://www.facingfacts.eu/

NAZIV DOBRE PRAKSE	Svet za medije (Finska)
SEKTOR	samoregulacija medijev
OBDOBJE	1968 – v teku
ORGANIZATOR	Svet za medije na Finskem
INFORMACIJE	https://www.jsn.fi/en/blog/why-is-the-cmm-a-model-council/

NAZIV DOBRE PRAKSE	Spletne platforme za zoperstavljanje sovražnem govoru v Nemčiji: a) LOVE-Storm – Gemeinsam gegen Hass im Netz (Skupaj proti sovraštvo na spletu), b) #ichbinhier in c) Reconquista Internet
SEKTOR	civilna družba: samoregulacija družbenih omrežij, izobraževanje, aktivno državljanstvo
OBDOBJE	a) 2017 – v teku, b) 2016 – v teku, c) 2019 – v teku
ORGANIZATOR	Nevladne organizacije in skupine: a) LOVE-Storm, b) #ichbinhier, c) Reconquista Internet
INFORMACIJE	a) https://love-storm.de/#actions b) https://www.ichbinhier.eu/ c) http://www.hassmelden.de/

NAZIV DOBRE PRAKSE	»Sovražni govor« – zbirka razlag
SEKTOR	Civilna družba: ozaveščanje, zagovorništvo
OBDOBJE	2015
ORGANIZATOR	Nevladna organizacija Article 19 iz Velike Britanije
INFORMACIJE	https://bit.ly/2OGlulk

NAZIV DOBRE PRAKSE	Priročnik »Zoperstavljanje sovražnem govoru na spletu«
SEKTOR	izobraževanje, ozaveščanje
OBDOBJE	2015
ORGANIZATOR	UNESCO
INFORMACIJE	https://bit.ly/30s32T4

PREDSTAVITEV IZBORA DOBRIH PRAKS ZOPERSTAVLJANJA SOVRAŽNEMU GOVORU

DOBRE PRAKSE V SLOVENIJI

NAZIV DOBRE PRAKSE

Spletno oko

- **UVOD - S ČIM SE UKVARJA DOBRA PRAKSA**

Spletno oko je prijavna točka, ki sprejema anonimne prijave sovražnega govora in posnetkov spolnih zlorab otrok na spletu, jih obravnava in glede potencialno nezakonitih vsebin sodeluje s policijo in tožilstvom. Na teh področjih deluje tudi na številnih mednarodnih projektih, izdaja publikacije, redno organizira dogodke in druge dejavnosti z namenom ozaveščanja javnosti, predvsem uporabnikov spleta, ter medsebojnega povezovanja strokovnjakov in razvijanja dobrih praks. Hkrati sodeluje z družbenimi omrežji, spletnimi portali, nevladnimi organizacijami in tujimi prijavnimi točkami s ciljem učinkovitejšega odzivanja na sovražni govor (in posnetke spolnih zlorab otrok). Pri tem so bili še posebej uspešni projekti monitoringa (sledenja, spremljanja) odzivnosti družbenih omrežij na prijave sovražnega govora, ki jih je Spletno oko izvajalo v okviru sodelovanja z Evropsko komisijo, ter podpis Kodeksa regulacije sovražnega govora na spletnih portalih z nekaterimi vodilnimi novičarskimi portali v Sloveniji.

Spletno oko je bilo ustanovljeno leta 2006, kot prijavna točka pa je začelo delovati v marcu 2007 in deluje še danes. Prijavna točka je namenjena slovenskim uporabnikom spleta, ki lahko prijave oddajajo popolnoma anonimno. Dejavnosti v okviru projektov so časovno določene po posameznih projektih; sodelovanje s spletnimi portali v okviru Kodeksa regulacije sovražnega govora se je začelo leta 2010 in traja še danes, monitoringe odzivnosti družbenih omrežij pa je Spletno oko izvajalo v letih 2016 in 2017, v letih 2018 in 2019 pa je pri njih sodelovalo v partnerski vlogi.

- **ORGANIZATORJI - KDO IZVAJA DOBRO PRAKSO**

Spletno oko deluje kot projekt v okviru krovnega projekta Center za varnejši internet, ki ga koordinira Center za družboslovno informatiko Fakultete za družbene vede Univerze v Ljubljani. Pri krovnem projektu sodelujejo s partnerji ARNES, Zvezo prijateljev mladine Slovenije in Zavodom MISSS (Mladinsko informativno svetovalno središče Slovenije).

Kot člani Sveta Centra za varnejši internet pri projektu sodelujejo tudi Vrhovno državno tožilstvo Republike Slovenije in policija ter predstavniki medijev.

- **KAKO DELUJE DOBRA PRAKSA**

a) Prijavna točka za prijavo posnetkov spolnih zlorab otrok in sovražnega govora je na spletni

strani Spletnega očesa¹ in je na voljo vsem uporabnikom interneta. Obrazec vodi prijavitelja prek ponujenih kategorij potencialno nezakonite vsebine do oddaje ustrezno izpolnjene prijave, hkrati pa mu glede na izbran opis vsebine poda pojasnilo o tem, ali gre za potencialno nezakonito vsebino, in nasvete o možnostih za nadaljnje ukrepanje. Posebej usposobljen pregledovalec Spletnega očesa te prijave pregleda in tiste, ki jih prepozna kot potencialno nezakonite, posreduje v obravnavo policiji po vnaprej dogovorjenih postopkih.

b) Kodeks regulacije sovražnega govora na spletnih portalih je Spletno oko s prvimi šestimi podpisniki podpisalo decembra 2010, pozneje pa so se pridružili še trije slovenski medijski portali. S tem so ti sprejeli enotne smernice za reguliranje sovražnega govora, ki so predvidevale dosledno moderiranje sovražnih, nestrpnih in žaljivih komentarjev, obvezno registracijo komentatorjev ter poenotenje obrazca za oddajo komentarjev na portalih. Ta naj bi vseboval opozorilo o kaznivosti širjenja sovražnega govora in poseben gumb za prijavo neželenih komentarjev, ki o tem obvesti tako Spletno oko kot tudi administratorje portala. Slednji naj bi komentarje, ki kršijo pravila spletnega mesta, odstranili v najkrajšem možnem času.

c) Monitoringe odzivnosti družbenih omrežij je Spletno oko izvajalo v letih 2016 in 2017, v letih 2018 in 2019 pa je pri njih sodelovalo v partnerski vlogi. Monitoringi so se izvajali v okviru projekta Evropske komisije, s katerim ta preverja spoštovanje zavez, ki so jih družbena omrežja leta 2016 sprejela s Kodeksom ravnanja za preprečevanje sovražnega govora na spletu. Gre za dogovor, da bodo družbena omrežja večino upravičenih prijav nezakonitega sovražnega govora pregledale in se nanj odzvale v roku 24 ur. Spletno oko je v sklopu monitoringov beležilo, v kolikšnem deležu nekatera družbena omrežja odstranjujejo prijavljene primere v slovenščini, v kolikšnem času in kako o tem obveščajo prijavitelje.

• DOSEŽKI IN USTVARJALNI ELEMENTI

a) V zadnjih letih je prijavna točka na leto prejela slabih 600 prijav sovražnega govora, v letih pred tem pa od 1000 do tudi 4700 na leto. Zaznane potencialno kaznive primere Spletno oko posreduje v obravnavo policiji. Prijavna točka se je izkazala za učinkovito orodje, ki na eni strani uporabnikom pomaga do ustreznega ukrepanja proti domnevno nezakoniti vsebini, na drugi pa je vmesni člen, ki skrbi za to, da na policijo pošlje zgolj bistvene primere, ki bi lahko bili potencialno kaznivi. Izkazalo se je namreč, da uporabniki spleta veliko primerov razumejo kot sovražni govor, čeprav ti ne vsebujejo elementov, potrebnih za kazenski pregon.

b) Kot zelo uporaben se je izkazal gumb za prijavo sovražnih komentarjev na spletnih portalih podpisnikov Kodeksa, s katerim uporabniki redno opozarjajo na neželeno vsebino. Na tak način so obvestili tako administratorje, ki so v večini komentarje, ki kršijo njihove standarde skupnosti, odstranili, kot tudi Spletno oko, ki je v primeru potencialno nezakonitih vsebin te posredovalo policiji. V okviru Kodeksa so podpisniki, osrednji spletni portali, tudi uskladili pravila in priporočila za moderiranje.

c) Kot kažejo rezultati zaporedno izvedenih monitoringov od 2016 do 2019, so ob zavedanju njihovega izvajanja nekatera družbena omrežja skozi leta občutno izboljšala doslednost

¹ Glej <https://www.spletno-oko.si/>.

obravnave prijav in obveščanja prijavitelja o odločitvah glede prijavljene vsebine. S tem sporočajo, naj uporabniki upoštevajo standarde skupnosti in ohranjajo spoštljiv nivo komunikacije ter da sovražni govor na njihovih portalih ni sprejemljiv.

• LEKCIJE IN IZZIVI

a) Prijavna točka je pri posredovanju primerov na policijo poleg veljavne zakonodaje upoštevala tudi pravno stališče Vrhovnega državnega tožilstva Republike Slovenije, ki je občutno zaostriło kriterije za pregonljivost sovražnega govora. To je v praksi pomenilo, da je bil samo zelo majhen delež prijavljenih primerov posredovan v obravnavo policiji. To je tudi pri prijaviteljih občasno vzbujalo občutek, da se proti sovražnemu govoru na spletu ne ukrepa dovolj.

b) Nekateri podpisniki Kodeksa regulacije sovražnega govora na portalih nimajo več nameščenega gumba; to velja predvsem za tiste, ki so za namen komentiranja uporabnikov namestili vtičnike družbenih omrežij. V Sloveniji primanjkuje motivacije nekaterih medijskih portalov za dejavnejše sodelovanje in ustrezno regulacijo uporabniških komentarjev na njihovih spletnih straneh.

c) Ne glede na to, da časovni okviru projektov monitoringa družbenim omrežjem uradno niso znani, lahko ti kljub temu pričakujejo ali iz določenih dejavnosti razberejo, kdaj projekti potekajo, in posledično prilagodijo svoje odzivanje na prijave, tako da se v tistem času odzivajo bolj dosledno. To lahko popači rezultate monitoringov in ne izboljša uporabniške izkušnje drugih uporabnikov, ki želijo sovražno vsebino prijaviti zunaj termina monitoringa. Po drugi strani pa nekatera omrežja ne glede na omenjeno ne upoštevajo priporočil Kodeksa in še vedno ne sodelujejo dovolj pri odzivanju na prijave.

• FINANCIRANJE

Projekt Center za varnejši internet financirata Agencija INEA pri Evropski komisiji (prek Instrumenta za povezovanje Evrope) in Ministrstvo za javno upravo. Agencija INEA redno objavlja razpise za financiranje projektov na področju varne rabe interneta.

• TRAJNOST IN MOŽNOSTI ZA NADALJNJE DELOVANJE

Spletno oko kot projekt zagotavlja nadaljnje delo in angažiranost na številnih aktualnih področjih svojega dela s sodelovanjem pri prijavi sorodnih projektov, s sodelovanjem z mednarodnimi krovnicami organizacijami za odzivanje na sovražni govor (in proti posnetkom spolnih zlorab otrok), s policijo in tožilstvom v smeri izboljšanja prakse obravnavanja potencialno nezakonitih primerov ter z drugimi organizacijami s področja. Spremlja sodobne družbene procese in dogajanja v povezavi s sovražnim govorom in se nanje odziva in prilagaja svoje delovanje.

• INFORMACIJE IN KONTAKTI

Spletna stran: <https://www.spletno-oko.si/>

E-pošta: info@spletno-oko.si

Kontaktna oseba za sovražni govor: Urša Valentič

NAZIV DOBRE PRAKSE

Svet za odziv na sovražni govor

• UVOD - S ČIM SE UKVARJA DOBRA PRAKSA

Svet za odziv na sovražni govor (v drugem mandatu preimenovan v Svet za odziv na sovražni in diskriminatorni govor, v nadaljevanju: svet) je neformalno, neodvisno telo, ki se je v dveh mandatih (2015/2016 in 2016/2017) na posamezne pojave sovražnega govora v Sloveniji odzivalo z javnimi pisnimi izjavami, na podlagi pisnih pobud katerekoli pravne ali fizične osebe ali na predlog člana² sveta. Svet je pri svojem delovanju uporabljal definicijo Sveta Evrope, ki sovražni govor opredeljuje kot »vsako obliko izražanja, ki širi, razpihuje, spodbuja ali opravičuje rasno sovraštvo, ksenofobijo, antisemitizem ali druge oblike sovraštva, ki temeljijo na nestrpnosti, kar vključuje nestrpnost, izraženo z agresivnim nacionalizmom in etnocentrizmom, diskriminacijo in sovraštvom proti manjšinam, migrantom ali osebam z migrantskim ozadjem«. Pri svojem delovanju je upošteval določbe Ustave Republike Slovenije in zakonov s področja enakega obravnavanja in prepovedi javnega izražanja sovraštva, nasilja in nestrpnosti.

Namen sveta je bil z javnim delovanjem prispevati k reševanju problema sovražnega govora v Sloveniji ter vzpostavljati standardov javnega komuniciranja, h krepitvi javne razprave in ozaveščanju javnosti. Prizadeval si je povezovati predstavnike vladnega in nevladnega sektorja, strokovnjake ter druge zainteresirane javnosti v skupno telo, ki s svojim delovanjem in sistematičnim odzivanjem zagovarja ničelno toleranco do sovražnega govora.

• ORGANIZATORJI - KDO IZVAJA DOBRO PRAKSO

Svet je deloval v okviru projekta »Z (od)govorom nad sovražni govor – Zagon neodvisnega povezovalnega telesa«, ki ga je koordiniral Mirovni inštitut v partnerstvu s Fakulteto za družbene vede (Univerza v Ljubljani), Varuhom človekovih pravic in Multimedijskim centrom Javnega zavoda RTV Slovenija (MMC). Fakulteto za družbene vede je v projektu predstavljalo Spletno oko. Mirovni inštitut, Varuh in fakulteta so imeli svoje predstavnike v sestavi sveta, MMC pa je izvajal dejavnosti medijskega partnerja, pripravljal članke in videopriprave. Strokovno podporo in koordinacijo delovanja sveta je zagotavljala vodja (programskega odbora) projekta z Mirovnega inštituta.

Projekt je trajal od 1. septembra 2014 do 29. februarja 2016, svet pa je nadaljeval delovanje še do marca 2017.

Projekt »Z (od)govorom nad sovražni odgovor« je bil poskus odzivanja na razširjenost in sprejetost sovražnega govora v Sloveniji ter na odsotnost (formalnih) odzivov. V središče je postavil vzpostavitev in delovanje sveta ter tudi druge povezovalne dejavnosti in dejavnosti ozaveščanja. Izhajal je iz potrebe po alternativnih mehanizmih odzivanja na sovražni govor in nujnosti boljše koordinacije že obstoječih akterjev, ki dejavno nasprotujejo sovražnemu govoru in se odzivajo nanj.

² V publikaciji uporabljeni izrazi, zapisani v slovnični obliki moškega spola, so uporabljeni kot nevtralni in veljajo enakovredno za vse spolne identitete.

• KAKO DELUJE DOBRA PRAKSA

Svet je bil vzpostavljen in je deloval na podlagi pravilnika, ki so ga sestavili in sprejeli partnerji projekta, zastopani v programskem odboru projekta. Sestavljalo ga je devet članov. Tri člane so predlagali partnerji projekta (razen MMC), šest pa je programski odbor izbral na podlagi predlogov, podanih na posvetovalni skupščini, na katero so bili povabljeni in na kateri so sodelovali različni zadevni akterji iz nevladnega in vladnega sektorja, strokovne in zainteresirane javnosti.

Za člane sveta so lahko bile imenovane osebe, ki izkazujejo predhodno javno delovanje na področju enakopravnosti, strpnosti in nasprotovanja sovražnemu govoru, imajo ustrezno osebno integriteto, poznajo tematiko in niso v članstvu organov političnih strank. Člani sveta so izmed sebe izvolili predsednico sveta. Mandat je trajal eno leto z možnostjo podaljšanja. V dveh letih delovanja sveta sta delovali dve sestavi.

Svet je prejemal pobude v pisni ali ustni obliki, postopek za to je določal pravilnik. Pobudo je bilo mogoče oddati najpozneje mesec dni po dogodku, ko je prišlo do sovražnega govora. Na osnovi prejete pobude je član sveta kot poročevalec pripravil predlog javne izjave, strokovno podporo pri tem pa je zagotavljal vodja programskega odbora projekta. Pobude in predlogi izjav so obravnavani na sejah, ki so lahko bile tudi dopisne. Svet se je moral odzvati na pobudo v najkrajšem možnem času, najpozneje pa v sedmih dneh od prejema pobude.

• DOSEŽKI IN USTVARJALNI ELEMENTI

V dveh letih delovanja je svet pripravil več kot 40 javnih izjav in pozivov. Velik del pobud za odziv se je nanašal na sovražni govor na spletu. Pri tem se je svet ob odzivih na objave na družbenih omrežjih odzival le na tiste, ki nastajajo na javnih straneh, in ne v zaprtih skupinah. Sestava in delovanje sveta, zlasti na začetku, v prvem letu delovanja, sta pritegnila veliko pozornosti medijev in splošne javnosti. V sestavi sveta so delovali znani posamezniki s področja varstva človekovih pravic, kulture in umetnosti, medijev, akademskega sveta itn. Med člani sta bila, na primer, znani rap glasbenik in karikaturist (nekateri javni odzivi sveta so tako bili pripravljani v obliki karikature). Izjave so vsakič spodbudile javno (velikokrat burno) razpravo, o njih so poročali mediji, nanje so se sklicevali razni akterji v javni sferi, pojavile pa so se tudi polemike in nasprotovanja akterjev, ki so bili obravnavani v odzivih sveta. Dosežen je bil učinek sistematičnega odzivanja in tudi ozaveščanja javnosti, sprožena sta bila dialog in javna razprava o tem, kaj je sovražni govor, zakaj so nekatere zakonske ureditve problematične ter kje in kako lahko kot skupnost in družba z dialogom in nadaljnjo javno razpravo postavimo mejo sprejemljivega govora v javni komunikaciji, ne le glede sovražnega in diskriminatornega govora, ki je kazniv po kazenski in protidiskriminacijski zakonodaji.

• LEKCIJE IN IZZIVI

Svet je bil vzpostavljen in napovedan kot trajno neformalno in neodvisno telo, vendar je po prvotnem zagonu in uspehu, in zlasti po koncu trajanja projekta, v okviru katerega je bil svet vzpostavljen, postalo jasno, da bo težko zagotoviti trajno delovanje.

Člani sveta so delovali na prostovoljni bazi, pripravljanje in usklajevanje odzivov je jemalo čas.

Zaradi preobremenjenosti s tekočimi projekti na MI ni bilo mogoče usklajevati dela. Prenos ali kroženje tega usklajevanja med tremi partnerji prvotnega projekta ni uspelo. Predvidevanja, da bi lahko svet zaživel kot trajno neformalno telo znotraj Urada Varuha človekovih pravic, se niso uresničila.

Izkazalo se je, da je za trajno delovanje takšnega neformalnega in neodvisnega telesa treba zagotoviti institucionalno zaledje, ki ima trajen in stabilen vir financiranja in lahko zagotovi nadaljnjo administrativno in strokovno podporo ter usklajevanje na podlagi teh virov.

- **FINANCIRANJE**

Projekt sta financirala Finančni mehanizem EGP in Norveški finančni mehanizem.

- **TRAJNOST IN MOŽNOSTI ZA NADALJNJE DELOVANJE**

V nevladni organizaciji, odvisni od projektnega financiranja, je trajnost težko doseči. Ostaja možnost, da bi se obudilo delovanje sveta z novim projektom.

- **INFORMACIJE IN KONTAKTI**

Spletna stran projekta: <https://www.mirovni-institut.si/govor/>

Predstavitev projekta na spletni strani koordinatorja, Mirovnega inštituta: <https://www.mirovni-institut.si/projekti/z-odgovorom-nad-sovrazni-govor-zagon-neodvisnega-povezovalnega-telesa-zagovor/>

Predstavitev projekta v angleščini: <https://www.mirovni-institut.si/en/projects/responding-hate-speech-activation-independent-conjunctive-body-act/>

E-pošta: info@mirovni-institut.si

Kontaktna oseba: Veronika Bajt, vodja projekta: veronika.bajt@mirovni-institut.si

NAZIV DOBRE PRAKSE

Delavnice za srednje šole »Solidarnost-Enakost-Istost«

- **UVOD - S ČIM SE UKVARJA DOBRA PRAKSA**

Osnovna dejavnost projekta je zasnova, priprava in izvedba delavnic za srednje šole po Sloveniji z namenom dijake večplastno informirati o migracijah. Pojem »migrant« je uporabljen v najširšem smislu, tako da vključuje begunce (osebe s pridobljeno mednarodno in/ali subsidiarno zaščito), prosilce za azil in t. i. državljane tretjih držav. Osnovna cilja projekta sta razbijanje stereotipov, strahu in sovražstva ter opolnomočenje dijakov za odgovorno soočanje s problematiko z ozaveščanjem konceptov solidarnosti (pragmatično-vsakodnevna raven), enakosti (političnoideološka raven) in istosti (humanistično-univerzalistična raven). Na ta način projekt prispeva k razvijanju kritičnega mišljenja vseh vpletenih. Migracije so obravnavane v kontekstu množičnih medijev, družbenih omrežij, sovražnega govora, človekovih pravic, strpnosti, multikulturalnosti, rasizma, nacionalizma, brezdržavljanosti (apatridstva), diskriminacije, privilegijev in stereotipov.

Ciljne javnosti projekta so:

- a) Dijaki srednjih šol (predvidoma 400–500), stari 14–18 let, še posebej tisti iz deprivilegiranih območij, okolij in skupnosti, v katerih se pojavlja organizirano nasprotovanje migrantom ter je obseg poučevanja družboslovja in humanistike manjši, in ki imajo manj priložnosti slišati drugačna mnenja v svojem lokalnem okolju.
  - b) Profesorji (predvidoma 10), v sodelovanju s katerimi poteka načrtovanje pedagoških dejavnosti. Ti so posredno tudi sami predmet izobraževanja, saj (po njihovih lastnih besedah) dostikrat ne znajo pristopiti k naslavljanju te kompleksne problematike in se s spremljanjem naših delavnic tudi sami veliko naučijo.
  - c) Osebe z migrantsko izkušnjo (predvidoma 10) različnih starosti in obeh spolov, ki neposredno sodelujejo v pedagoških dejavnostih, tako da s svojim znanjem pomagajo zasnovati učne scenarije in med prisotnostjo na delavnicah delijo lastne zgodbe/izkušnje/dognanja.
  - d) Aktivisti (2), ki delajo neposredno z migranti in so dejavni tudi na področju zagovornišva migrantov.
  - e) Prostovoljci (2), ki sodelujejo pri pripravah in dokumentaciji delavnic.
- Delavnice smo izvajali v letih 2015–2020.

- **ORGANIZATORJI - KDO IZVAJA DOBRO PRAKSO**

Mirovni inštitut – Inštitut za sodobne družbene in politične študije je zasebni, neodvisni in neprofitni raziskovalni zavod. Inštitut si z znanstvenoraziskovalnim delom in javnimi akcijami prizadeva za odprto skupnost, sposobno kritičnega mišljenja in utemeljeno na načelih enakosti, odgovornosti, solidarnosti, človekovih pravic in pravne države. Razvija raziskovalno, izobraževalno in ozaveščevalno dejavnost na področjih družboslovja, humanistike,

antropologije in prava na petih tematskih poljih: politika, človekove pravice in manjšine, mediji, spol in kulturne politike. Je zagovornik ranljivih skupin in si skupaj z njimi prizadeva za odpravo diskriminacije.

- **KAKO DELUJE DOBRA PRAKSA**

Glavna dejavnost projekta so delavnice na srednjih šolah po Sloveniji. Povprečno število izvedenih delavnic na leto je 15, v trajanju dveh šolskih ur (90 minut), za skupino 25–30 dijakov. Projektna skupina za vsako šolo oz. razred pripravi individualiziran učni scenarij, ki najbolje naslavlja lokalne potrebe. V pripravo so s svojim znanjem in izkušnjami vključeni tudi migranti. Teme, ki jih naslavlja učni scenariji, so: migracije, sovražni govor, mediji, družbena omrežja, človekove pravice, brezdržavljanost (apatridnost), strpnost, solidarnost, stereotipi, privilegiji, nacionalizem in rasizem. Ključno pri tem je, da dijaki prejmejo kakovostne informacije, na podlagi katerih lahko izoblikujejo svoja stališča in razvijejo strpen odnos do migrantov. Izvajalci zato dijake nenehno spodbujajo k izražanju mnenj, razpravljanju in dialogu, to je premisleku (kritičnemu mišljenju) ter iskanju rešitev za družbene probleme, ki presegajo njihov redni pouk. Uporabljene metode vključujejo: frontalni pouk, delo v parih in skupinah, diskusije, igre vlog, živo knjižnico, ogled filmov in videospotov z diskusijami, ustvarjalna druženja, okrogle mize, športne in kulturne ter kulinarčne dogodke. Ključni akterji v izobraževalnem procesu so dijaki ter migranti, ki se skupaj soočajo z medkulturnimi razlikami in stereotipi ter kritično razmišljajo o pomenu medkulturnega dialoga in spoštovanja človekovih pravic pri gradnji strpne in solidarne družbe. Na delavnicah izvajalci vzpostavljajo čim bolj neposredne stike med migranti in dijaki. Na ta način mladim omogočijo osebni stik z ljudmi različnih kultur oz. narodnosti in etničnih skupin, po drugi strani pa ljudem različnih narodnosti oz. etničnih skupin omogočijo dejavno sodelovanje pri snovanju in izvedbi projekta: tako prispevajo k emancipaciji, ki se širi v vse smeri.

- **DOSEŽKI IN USTVARJALNI ELEMENTI**

Posamezne delavnice in situacije so bile zelo raznolike in za izvajalce pogosto zanimiv pedagoški izziv. Uporaba različnih metod (predavanje, razprava, ogled filmov ali videospotov, delo v skupinah) se je pri tem pokazala za najprimernejši pristop, saj se začnejo dijaki hitro dolgočasiti in izgubijo koncentracijo. Zato je dobro metode kombinirati in menjavati na vsakih 10–15 minut. V večini primerov izvajalci delavnic nimajo večjih težav z disciplino v razredu, saj z dijaki vzpostavljajo prijateljski in strpen odnos, z njimi tako sodelujejo in razpravljajo, tudi če se nujno ne strinjajo. Izvajalci delavnic verjamejo, da k temu prispeva njihov odnos, saj so tudi nestrpne glasove dopuščali in jih jemali resno ter z njimi argumentirano polemizirali, obenem pa spodbujali tišje, vendar večinske glasove, ki so zastopali enakost. Ugotovili so, da tak pristop omogoča povezovanje z dijaki na drugačen način, kot ga vzpostavljajo učitelji. Tako lahko dobijo odzive, ki so velikokrat nepričakovani in neizrečeni. Glede na to, da delavnice trajajo dve šolski uri in so v šolah, s katerimi se izvajalci dogovorijo za izvedbo le enkrat na leto, je to pomembno izhodišče, ki ga izvajalci delijo z učitelji in na podlagi katerega lahko slednji potem delajo naprej pri svojem rednem pouku. Učitelji so se izvajalcem delavnic za tak pristop večkrat

zahvalili in tudi povedali, da so od svojih dijakov slišali nekaj novega, nekaj, česar pri rednem pouku ne slišijo, zato so se jim zdele naše delavnice dragocene.

Sodelovanje več izvajalcev na delavnici se je izkazalo za dobro strategijo, saj omogoča več različnih pristopov k izhodiščni problematiki. Dijake je praviloma najbolj pritegnil del delavnic, v katerih so se pogovarjali z osebami z migrantsko izkušnjo. To je po eni strani pomembno zaradi senzibilizacije dijakov za ljudi v stiski (gradnja občutka solidarnosti) in po drugi strani tudi zato, da dijaki razvijejo kritično mišljenje in da na migrante ne gledajo samo kot na pomoči potrebne žrtve, temveč tudi kot na razmišljajoča in dejavna bitja (gradnja občutka enakosti in istosti). Obenem je to tudi odlična priložnost za migrante same, da se v javnem prostoru vzpostavijo kot subjekti, ki so sami sposobni artikulirati in razložiti migrantsko vprašanje brez posrednikov/predstavnikov in se tako vzpostavijo kot dejavna politična bitja. Dijaki so se po delavnicah – pogosto tudi tisti, ki so izražali najbolj nestrpna stališča – želeli rokovati z gosti in/ali jih objeti, se z njimi dodatno pogovoriti in vzpostaviti dodatne stike. Po eni izmed delavnic so organizirali še nogometno tekmo med dijaki in prisilci za azil, ki trenirajo nogomet. Na ta način spodbujajo šole, da v svoje dejavnosti (npr. športne dneve) vključijo migrante. Izvajalci na delavnicah uporabljajo tudi popkulturne elemente, saj se zavedajo povezovalnega elementa popkulture. Hkrati je to odlična vstopna točka v senzibilizacijo mladih za odpiranje političnih in aktualnih vprašanj, ki zadevajo migracije.

- **LEKCIJE IN IZZIVI**

Evalvacija je pokazala, da so učni scenariji učinkoviti in da je treba podobne dejavnosti na šolah organizirati in razvijati še naprej. Na podlagi razprav v razredih je razvidno, da je vprašanje migracij učinkovito naslavljanje preko različnih osebnih okoliščin. Pri izvajanju projekta so izvajalci ugotovili, da je za vzpostavljajo zaupanja z dijaki in širjenje solidarnosti, enakosti in istosti potreben in ključen čas. Glede na to, da delavnice trajajo eno ali dve šolski uri (in še to enkrat na leto, v primeru uspešnosti na razpisu), to včasih ni dovolj. Izvajalci načrtujejo, da bi v prihodnje zasnovali dejavnosti, ki bi trajale cel (šolski) dan ter bi vključevale pogovor, druženje in obšolske dejavnosti (nogometne tekme, kuhanja, skupno reševanje domačih nalog ...), katerih del bi bili tako dijaki kot migranti, saj se je izkazalo, da je neposreden stik dragocen in ustvarja trajne vezi ter omogoča spreminjanje mnenj (strahov, sovraštva in predsodkov). Učitelji so naklonjeni novim oblikam delavnic, saj jim te pomagajo pri rednem delu, pri katerem se sicer ne morejo dovolj posvečati pomembnim tematikam, ki jih na delavnicah odpirajo organizatorji z Mirovnega inštituta. Ker so te delavnice za šole brezplačne, je zanimanje šol veliko.

- **FINANCIRANJE**

Projekt je financiral Urad vlade za komuniciranje (UKOM) preko letnih razpisov. Povprečna donacija je bila 6000 EUR na leto. Ta sredstva so minimalna; ob višji finančni podpori bi lahko organizatorji izvedli več delavnic in bili v šolah večkrat prisotni.

- **TRAJNOST IN MOŽNOSTI ZA NADALJNJE DELOVANJE**

Brez systemske podpore delavnic je nemogoče vzpostaviti nadaljnje delovanje. Projekt organizatorji v letu 2020 težko izvajajo zaradi pandemije in tudi zavlčevanja izplačevanja že odobrenih sredstev UKOM. Možnost bi bila neposredno povezovanje s šolami in iskanje drugih virov systemskega financiranja, npr. pri Ministrstvu za šolstvo.

- **INFORMACIJE IN KONTAKTI**

Informacije: <https://www.mirovni-institut.si/projekti/solidarnost-enakost-istost-2/>

Kontaktna oseba: Lana Zdravkovič, lana.zdravkovic@mirovni-institut.si

- **NAZIV DOBRE PRAKSE**

Varuh pravic gledalcev, poslušalcev in bralcev ter uporabnikov programskih vsebin RTV Slovenija

- **UVOD - S ČIM SE UKVARJA DOBRA PRAKSA**

Varuh pravic gledalcev, poslušalcev in bralcev ter uporabnikov programskih vsebin Radiotelevizije Slovenija (v nadaljevanju: Varuh) je primer samoregulacijskega mehanizma, ki prispeva k prizadevanjem za zmanjševanje in odpravljanje sovražnega govora na spletu. Ta institut javne radiotelevizije v Sloveniji daje občanom možnost pritožbe glede spornih praks, vključno s pritožbami glede sovražnega govora v programih in na njihovem spletnem portalu MMC, ki je med najbolj obiskanimi informativnimi spletnimi portali v Sloveniji. Lahko bi rekli, da gre za prizadevanje za vzpostavitev zavezništva med medijem in javnostjo.

Varuh obravnava mnenja, pritožbe, pripombe in predloge uporabnikov programskih vsebin Radiotelevizije Slovenija (v nadaljevanju: RTV Slovenija) ter na ta način izvaja vlogo mediatorja med ustvarjalci in uporabniki programskih vsebin. Z obravnavo odzivov krepi dialog in razumevanje med dvema stranema in išče ravnovesje med pravicami uporabnikov ter medijsko in avtorsko neodvisnostjo ustvarjalcev programskih vsebin RTV Slovenija.

- **ORGANIZATORJI - KDO IZVAJA DOBRO PRAKSO**

Varuha imenuje generalni direktor RTV Slovenija na podlagi javnega razpisa in sklepa Programskega sveta o izbiri za dobo petih let z možnostjo enkratnega podaljšanja. Programski svet je vodilni organ RTV Slovenija, kar zadeva programsko politiko; sestavljajo ga predstavniki javnosti in z zakonom določenih skupnosti in institucij. Varuh je od programskega in poslovnega vodstva RTV Slovenija neodvisna funkcija.

Cilj vzpostavitve in delovanja Varuha je zagotavljanje kakovostnih programov in storitev javne radiotelevizije v Sloveniji. Varuh zagotavlja, da pristojna uredništva, službe in vodstvo RTV Slovenija zagotovijo kakovostne odgovore na pripombe javnosti ter da utemeljene pritožbe in kritike dobijo epilog, tako da jih pristojni upoštevajo.

Varuhovo delovanje spodbuja ustvarjalce programskih vsebin, da spoštujejo profesionalno etiko, poklicna merila in standarde, ki so jih sprejeli organi RTV Slovenija, kot tudi druge (samo)regulacijske norme, ki ustvarjalce programov zavezujejo k produkciji kakovostnega, nepristranskega, profesionalno in strokovno pripravljenega programa.

Vzpostavitev in začetek delovanja Varuha je omogočilo določilo v Statutu RTV Slovenija, ki je bilo sprejeto leta 2006. Pravilnik o delovanju Varuha je bil sprejet leta 2007 in po tem še večkrat dopolnjen. Sprejemanje in spreminjanje statuta RTV Slovenija sta v pristojnosti Nadzornega sveta in Programskega sveta RTV Slovenija, pravilnik o Varuhu pa sprejema in spreminja Programski svet.

- **KAKO DELUJE DOBRA PRAKSA**

Prva varuhinja je bila imenovana leta 2008, od leta 2017 traja mandat sedanji, tretji varuhinji. V zadnjem obdobju je zagotovljeno, da ima varuhinja tudi strokovno in administrativno podporo in danes njen tim šteje tri članice.

Sedanja varuhinja, Ilinka Todorovski, je v letu 2019 prejela 1617 odzivov javnosti na programe in storitve RTV Slovenija, od katerih je obravnavala 1416, preostale pa je zaradi žaljivosti, vulgarnosti, anonimnosti ali nerazumljivosti zavrgla. Na delovanje spletnega portala MMC se je nanašalo 15 odstotkov oziroma več kot 210 obravnavanih odzivov. Več kot 150 odzivov se je nanašalo na objavljene vsebine na spletnem portalu, še posebej na uporabniške komentarje, njihovo moderiranje in upravljanje. Že v preteklih letih je na podlagi razprave v uredništvu spletnega portala, odzivov občinstva in priporočil varuhinje uredništvo MMC sprejelo več ukrepov za zaježitev diskriminatornega, nestrpnega, hujskaškega, sovražnega in seksističnega govora, vključno s predmoderacijo in onemogočanjem komentarjev pod članki o nekaterih temah, z zaklepanjem rubrike za komentarje v nočnih urah in pet dni po objavi članka. V letu 2020 je varuhinja glede pritožb v zvezi z uporabniškimi komentarji med drugim izdala priporočilo s pozivom uredništvu, da premislijo o možnih dodatnih ukrepih. Zahtevala je, da uredništvo v določenem roku pripravi odzivno poročilo s pojasnili, kaj so v storili v zvezi s tem. Delovanje Varuha temelji na načelih neodvisnosti, nepristranskosti, zaupnosti, verodostojnosti in dostopnosti. Čeprav je njegova osnovna naloga, da ščiti interese javnosti, Varuh z argumentiranim zavračanjem napadov, žalitev in neutemeljenih kritik ščiti tudi interese novinarjev in drugih ustvarjalcev vsebin in izvajalcev storitev RTV Slovenija.

Varuh odgovarja na pripombe, mnenja in predloge gledalcev, poslušalcev, bralcev in uporabnikov programskih vsebin RTV Slovenija. Redno pisno in ustno poroča Programskemu svetu ter notranji javnosti RTV Slovenija o pripombah in predlogih gledalcev in poslušalcev, o odgovorih in pojasnilih urednikov in drugih pristojnih ter tudi o svojih sklepih, mnenjih in priporočilih. Z javno objavljenimi mesečnimi in letnimi poročili (dostopnimi na spletni strani RTV Slovenija) skozi nastope v raznih programih RTV Slovenija in drugih medijih svoje ugotovitve in priporočila predstavlja tudi širši javnosti. S tem prispeva tudi k razvoju medijske pismenosti.

• DOSEŽKI IN USTVARJALNI ELEMENTI

Varuh komunicira z občani in javnostjo ter odgovarja na njihova sporočila, predloge in pritožbe, sestavlja mesečna in letna poročila, objavljena na spletnem portalu in predstavljena v programih RTV Slovenija in drugih medijih, sodeluje na sejah Programskega sveta RTV Slovenija, ki jih občinstvo lahko spremlja med prenosom v živo na spletnem portalu, organizira javno predstavitev letnega poročila z neposrednim prenosom na spletnem portalu, odgovarja na vprašanja občinstva v živo, ko gostuje na MMC, ter sodeluje na tribunah in seminarjih. Na lastno pobudo predstavi svoje letno poročilo tudi drugim pomembnim institucijam v državi – Varuhu človekovih pravic, Ministrstvu za kulturo, Agenciji za komunikacijska omrežja (regulatorju elektronskih medijev) itn. Po potrebi organizira tudi sestanke s pritožniki, če gre za dlje časa trajajočo težavo.

Na podlagi mnenj in priporočil Varuha so bile opravljene številne razprave v uredništvih in sprejeti ukrepi za odpravljanje pomanjkljivosti v programih in storitvah RTV Slovenija. V primeru izrazito sporne programske vsebine je bilo poročilo Varuha podlaga za razpravo v Programskem svetu o odgovornosti pristojne urednice, ki je po daljšem postopku privedla do odločitve vodstva RTV Slovenija o njeni razrešitvi.

• LEKCIJE IN IZZIVI

Odzivna poročila uredništev naj bi pokazala, kako se uredništva odzivajo na priporočila Varuha, ter zagotovila, da dejansko pride do premikov in izboljšav. Praksa je pokazala, da je kakovost teh odzivnih poročil pogosto vprašljiva, hkrati pa niso v zadostni meri razvite metode za ugotavljanje, koliko in kako uredništva upoštevajo in uresničujejo priporočila Varuha. Prihaja tudi do izzivov in pojasnil Varuha, da njegove vloge ne bi smeli jemati kot vloge nadurednika, ki naj presodi, kaj je pravilna uredniška odločitev.

Samoregulacijski značaj instituta Varuha se še gradi in utrjuje, njegova moč pa je ravno odvisna od razumevanja in sprejemanja te samoregulacijske funkcije v uredništvih in službah RTV Slovenija ter vodstvu in organih upravljanja, še posebej v Programskem svetu. Sestava Programskega sveta pa se pogosto spreminja, zato je treba pri vsaki novi sestavi znova izgraditi razumevanje te funkcije znotraj tega vodilnega organa upravljanja.

• FINANCIRANJE

Položaj varuha je v pravilniku določen kot »samostojen in neodvisen«, pogodbo o delu z njim sklepa generalni direktor RTV Slovenija, ki je tudi podpisnik vseh drugih dokumentov, ki izhajajo iz delovnega razmerja varuha. Položaj varuha še ni uvrščen v formalno sistematizacijo in organizacijsko strukturo RTV Slovenija, vendar si sedanja varuhinja prizadeva, da bi bil ta položaj v notranji strukturi RTV Slovenija bližje Programskemu svetu kot vodstvu RTV Slovenija. V plačnem sistemu javnega sektorja v Republiki Sloveniji, katerega del je tudi RTV Slovenija, je varuh uvrščen v 55. plačilni razred. Za primerjavo: generalni direktor je uvrščen v 60. plačilni razred, najvišji novinarski razred pa je 48.

• TRAJNOST IN MOŽNOSTI ZA NADALJNJE DELOVANJE

Vzpostavitev Varuha je bila zagotovljena s spremembo Statuta RTV Slovenija, ki je v pristojnosti organov upravljanja RTV Slovenija – Nadzornega sveta in Programskega sveta. Zato je delovanje Varuha samoregulacijski mehanizem, sprejet znotraj samega medija. Vendar je to funkcijo mogoče tudi ukiniti s spremembo statuta. Zaradi trdnjega položaja funkcije varuha so prisotna prizadevanja, da bi njegovo delovanje v prihodnje predpisoval tudi Zakon o RTV Slovenija.

• INFORMACIJE IN KONTAKTI

Spletna stran: <https://www.rtvlo.si/varuh>

E-pošta: varuh@rtvslo.si

Kontaktna oseba: Ilinka Todorovski, varuhinja pravic gledalcev, poslušalcev, bralcev in uporabnikov programskih vsebin RTV Slovenija

NAZIV DOBRE PRAKSE

Sodba Vrhovnega sodišča RS v primeru sovražnega govora proti Romom v komentarju na spletni strani Radia Krka

• UVOD - S ČIM SE UKVARJA DOBRA PRAKSA

Dne 4. 7. 2019 je Vrhovno sodišče Republike Slovenije s sodbo v imenu ljudstva odločilo o zadevi proti obdolženemu zaradi kaznivega dejanja javnega spodbujanja sovraštva, nasilja ali nestrpnosti po 297. členu Kazenskega zakonika RS zaradi sovražnega zapisa na spletnem portalu Radia Krka. Potrdilo je obsodbi Okrajnega sodišča v Novem mestu, ki je sicer že leta 2013 obdolženega spoznalo za krivega. Odločitev se pomembno razlikuje od dotedanje pravosodne prakse s področja sovražnega govora, ki je upoštevala veliko strožje, skorajda nerealne kriterije za obsodbo. Primarno je naslovnik sodbe in predpisane sankcije sicer obdolženec, vendar je sporočilo, ki ga predstavlja odločitev, širšega pomena. Z obsežno argumentacijo odločitev o krivdi obdolženega predstavlja pomembno ločnico v pravosodni obravnavi sovražnega govora v Republiki Sloveniji. S tem daje zgled za nadaljnje obravnave in sodbe ter smernice tožilcem v zvezi z odločanjem o pregonu potencialno kaznivih zapisov, predvsem na spletu kot sorazmerno novem javnem okolju.

Sodba se nanaša na slovenskega državljana in temelji na družbenih okoliščinah in zakonodaji, ki velja na ozemlju Republike Slovenije. Argumenti glede načina razlage zadevnih zakonskih določb pa bi lahko veljali kot zgled za prakso institucij tudi v drugih državah s podobno ureditvijo.

• ORGANIZATORJI - KDO IZVAJA DOBRO PRAKSO

O zadevi je razsodilo Vrhovno sodišče Republike Slovenije na podlagi vložene zahteve za varstvo zakonitosti proti sodbi Višjega sodišča v Ljubljani, ki jo je vložil vrhovni državni tožilec Andrej Ferlinc. Ta je v zahtevi podal obrazložitev, da je Višje sodišče v sodbi, s katero je bil obdolženi oproščen, napačno razumelo besedilo 297. člena KZ-1, in posledično zaprosil za dodatno presojo Vrhovnega sodišča. Argumenti, ki jih pri tem navaja, povzemajo številna dotedanja prizadevanja strokovnjakov iz pravne in širše stroke k ustreznejši razlagi 297. člena.

• KAKO DELUJE DOBRA PRAKSA

Prevladujoča sodna in tožilska praksa v Sloveniji je izoblikovala kriterije za pregon sovražnega govora kot javnega spodbujanja sovraštva, nasilja ali nestrpnosti iz 297. člena KZ-1, z dodatnim pogojem, ki kot posledico takšnega govora zahteva konkretno ogrožitev javnega reda in miru.³ Ob tem strokovnjaki⁴ pogosto opozarjajo, da gre za nedopustno oženje opredelitve kaznivega dejanja, ki dva sicer alternativna pogoja (»na način, ki lahko ogrozi ali moti javni red in mir, ali z uporabo grožnje, zmerjanja ali žalitev«, iz 297. člena KZ-1) združuje v obliko, ki onemogoča dosledno obravnavo in pregon sovražnega govora. Na podlagi takšne prakse je Višje sodišče v

Ljubljani decembra 2013 oprostilo obdolženega, ki je bil na sodišču prve stopnje obsojen po 297. členu KZ-1. Zoper sodbo Višjega sodišča je vrhovni državni tožilec Andrej Ferlinc vložil zahtevo za varstvo zakonitosti z obsežno utemeljitvijo neustreznosti prej opisane razlage besedila 297. člena. Pojasnjuje, da zakonska določba predvideva alternativna pogoja, od katerih za pregon zadostuje izpolnitev vsaj enega, ne nujno obeh, hkrati pa ne zahteva konkretnega ogrožanja varnosti. Vrhovno sodišče je v sodbi temu pritrnilo z razlago, da sta obe obliki ravnanja glede na ogrožanje varovanih dobrin enakovredni in ju je smiselno upoštevati alternativno, kot je to zapisano v zakonu. Hkrati slednji ne zahteva, da bi prišlo do neposredne ogrožitve javnega reda in miru, pač pa zadostuje potencialna možnost. Dodatno je pri presoji sodišče upoštevalo dejstvo, da je obdolženi v obravnavanem zapisu s smrtjo grozil manjšinski in deprivilegirani družbeni skupini, Romom, ki imajo po Ustavi RS zagotovljeno dodatno varstvo. Šlo je torej za uporabo grožnje, zmerjanja ali žalitev, s katero je obdolženec na škodo romske skupnosti vzbujal narodnostno sovraštvo, nasilje in nestrpnost, kar je Vrhovno sodišče prepoznalo kot kaznivo dejanje po 297. členu KZ-1.

• DOSEŽKI IN USTVARJALNI ELEMENTI

Opisana sodba predstavlja prelomnico pravosodne prakse v Republiki Sloveniji s področja sovražnega govora, saj ena prvih argumentira razumevanje 297. člena KZ-1 v smislu upoštevanja pogojev glede oblike izvršitve ravnanja kot alternativne, ne kumulativne, ter zadostnosti obstoja zgolj potencialne možnosti ogrožitve javnega reda in miru. S tem odpira možnost drugačne razlage zakonske določbe, kot ga narekuje Pravno stališče o pregonu kaznivega dejanja Javnega spodbujanja sovraštva, nasilja ali nestrpnosti, ki ga je februarja 2013 sprejelo Vrhovno državno tožilstvo. V nadaljnjih postopkih obravnave kršenja 297. člena KZ-1 bi se lahko tožilci in sodniki ravnali po obrazložitvi njegove vsebine iz te sodbe, saj je ta skladnejša s številnimi mednarodnimi priporočili za pregon sovražnega govora.⁵

Poleg pomembnega prispevka k oblikovanju sodne prakse obsodilna sodba nosi pomembno sporočilo tudi za kršitelja in širšo javnost. Neobravnavanje in predvsem nesankcioniranje sovražnega govora v Sloveniji namreč daje vtis trivializacije njegovega pomena in posledic, kar še posebno velja za sovražna besedila na družbenih omrežjih ali drugih spletnih portalih. Obsodba zapisa na portalu radia potrjuje prepoznavanje spleta kot javnega prostora s širokim dosegom uporabnikov, kar daje pomembno družbeno moč tudi spletnim objavam, s tem pa uporabniki nosijo tudi kazensko odgovornost zanje.

• LEKCIJE IN IZZIVI

Iz podatkov, navedenih v sodbi, je mogoče razbrati, da gre za dolgotrajne postopke, saj je bila obsodilna sodba Vrhovnega sodišča razglašena dobrih osem let po storilčevem zapisu na spletnem portalu, kar nasprotuje načelu čim prejšnjega sankcioniranja storilca po izvršenem dejanju. Pomemben del tega gre sicer pripisati obravnavi primera na treh stopnjah sodišč in vmesnim pritožbam, vendar s tem sankcija izgublja pomen in aktualnost. Iz besedila je razbrati

⁵ Glej, na primer, *Okvirni sklep Sveta EU o boju proti nekaterim oblikam in izrazom rasizma in ksenofobije s kazensko-pravnimi sredstvi*, 2008.

³ Predvsem na podlagi *pravnega stališča o kaznivih znakih 297. člena KZ-1*.

⁴ Glej, na primer, *Kogovšek Šalamon, 2017*.

tudi nekonsistentnost interpretacije istega besedila 297. člena KZ-1 na sodiščih različne stopnje, kar kaže na potrebo po poenotenju kriterijev na podlagi mednarodnih priporočil, na katere se sklicuje tudi sodba Vrhovnega sodišča.

V povezavi s tem se nekonsistentnost kaže tudi med več primeri sovražnega govora, še posebej na spletnih portalih, ki na podoben ali celo enak način kršijo določila 297. člena KZ-1 kot obdolženi, vendar se jih obravnava zelo različno. Opisani primer je eden redkih z razrešenim, celo obsodilnim sodnim sklepom, medtem ko velik del primerov tožilstva ali sodišča zavrnejo, še več pa se jih sploh ne obravnava. Na nekatera se ne odzovejo niti spletni portali, čeprav kršijo njihove standarde skupnosti.

- **FINANCIRANJE**

Vrhovno sodišče in Vrhovno tožilstvo sta kot državni instituciji financirana iz proračuna Republike Slovenije. Odločanje o zadevah in vlaganje zahtev za presojo zakonitosti opravljata kot del nalog in pristojnosti.

- **TRAJNOST IN MOŽNOSTI ZA NADALJNJE DELOVANJE**

Sodba kot primer dobre prakse lahko pripomore h kontinuiteti ustrežnejšega razumevanja pravnih določb v nadaljnjih pravnih postopkih s področja sovražnega govora. Podana argumentacija lahko služi kot podlaga za interpretacijo sorodnih dejanj in presojo njihove zakonitosti že na tožilstvih in sodiščih nižje stopnje, s tem pa za izoblikovanje poenotenih kriterijev za pregon kaznivega dejanja po 297. členu na podlagi mednarodnih priporočil, na katere se sodba sklicuje.

Sodba sama po sebi sicer tega ne more zagotoviti, saj gre za dolgotrajen proces preoblikovanja pravne prakse, odvisen tudi od aktualnih prevladujočih družbeno-političnih nazorov in procesov, vendar jo lahko prepoznamo kot pomemben prispevek k razvoju dogodkov.

- **INFORMACIJE IN KONTAKTI**

Spletne strani:

Besedilo sodbe: [http://www.sodnapraksa.si/?q=65803&database\[SOVS\]=SOVS&submit=i%2C5%A1%C4%8Di&rowsPerPage=20&page=0&id=2015081111431656](http://www.sodnapraksa.si/?q=65803&database[SOVS]=SOVS&submit=i%2C5%A1%C4%8Di&rowsPerPage=20&page=0&id=2015081111431656)

Vrhovno državno tožilstvo, Oddelek za kazenske zadeve: <https://www.dt-rs.si/enote-in-oddelki>

NAZIV DOBRE PRAKSE

Javna razprava ob vzpostavitvi portala Zlovenija

- **UVOD - S ČIM SE UKVARJA DOBRA PRAKSA**

Portal Zlovenija je v obliki bloga na platformi Tumblr začel delovati oktobra 2015 kot odgovor na številne skrajne primere sovražnega govora proti beguncem na družbenih omrežjih, na katere se pristojni niso niti odzvali niti niso obsodili zapisov. Neformalno organizirani posamezniki so zato na portalu javno izpostavili najradikalnejše primere in njihove avtorje, da bi jim »nastavili zrcalo« in kot sramotilni steber opozorili na neprimernost javnih zapisov sovražnega govora. Neposredni naslovniki sporočila te pobude so bili torej konkretno avtorji skrajnega sovražnega govora, pa tudi splošna javnost v smislu odpiranja razprave na to temo. Hkrati je pobuda naslavljala vodilne odgovorne institucije, ki so po besedah organizatorjev s svojo pasivnostjo dajale občutek, da so mehanizmi zaščite človekovih pravic v državi odpovedali, s tem pa naj bi legitimnost pridobile samoiniciativne, čeprav skrajne oblike odzivanja posameznikov iz civilne družbe.

Pobuda je vključevala javne objave slovensko govorečih uporabnikov družbenih omrežij, medtem ko je javna razprava, ki ji je sledila, dosegla nacionalno raven. Kontroverznost uporabljene metode izpostavljanja problematike javnega razpihovanja skrajnih oblik sovraštva je namreč sprožila burne odzive, tako pozitivne kot tudi negativne, in obsežno javno razpravo na temo tolerance do sovražnega govora na družbenih omrežjih in odzivanja nanj, ki je odzvanjala tudi po prenehanju objavljanja vsebine na spletni strani Zlovenija v začetku novembra 2015.

- **ORGANIZATORJI - KDO IZVAJA DOBRO PRAKSO**

Spletno stran so vzpostavili in posodabljali anonimni in neformalno organizirani posamezniki (ali posameznik). Nikakršna povezava z institucijami ali javnimi osebnostmi ni bila potrjena.

- **KAKO DELUJE DOBRA PRAKSA**

Primarni in najodmevnejši del spletnega portala Zlovenija je predstavljala rubrika z objavljenimi primeri najskrajnejšega sovražnega govora kot javnih objav ali komentarjev na družbenih omrežjih, ob katerih je posnetek zaslona zajemal tudi ime in priimek ter fotografijo avtorja. To naj bi delovalo kot »zrcalo« in opomin uporabnikom o potencialni razsežnosti njihovih javnih objav, še posebej sovražnih, in v njih vzbujalo nelagodje. Pogoj za izbris posamezne objave sta bila v rubriki »Pisma bralcev« javno objavljeno opravičilo in prošnja za odstranitev, ki jo je podal avtor sovražnega govora. Zaradi hitrega širjenja informacij o spletni strani in objavljenih primerih je večina avtorjev kmalu našla svojo objavo in poslala opravičilo. Na mesto fotografij, ki so jih organizatorji portala na tak način izbrisali, so prilepili zapis z opravičilom, vendar tokrat brez osebnih podatkov.

Pomemben del spletne strani je tudi rubrika »O strani« z utemeljitvijo vzpostavitve portala in skrajnosti uporabljene metode, ki nagovarja objavljene avtorje sovražnega govora, bralce in pristojne institucije, ki bi se na sovražnost zapisov morale odzvati. Zapis opozarja, da je ravno odsotnost slednjega vodila v samovoljno odzivanje posameznikov z nastavljanjem zrcala.

Glavno vlogo pri doseganju zastavljenega cilja pa je imela širša javnost s pomočjo medijskih objav. Obseg odziva je omogočil, da se je dejavneje začelo razpravljati o problematiki sovražnih zapisov, predvsem o pristojnostih in odgovornosti odzivanja nanje.

- **DOSEŽKI IN USTVARJALNI ELEMENTI**

Kljub številnim negativnim odzivom so dejavnosti portala Zlovenija na neki način dosegle svoj cilj pri naslovljenih ciljnih skupinah.

V rubriki »Odstranjene fotografije« je objavljenih več zapisov avtorjev sovražnega govora, ki se za svojo objavo ali komentar (bolj ali manj iskreno) opravičujejo in jo/ga poskušajo utemeljiti ali upravičiti, večinoma s strahom ali afektom. Večina tudi dodaja, da so s primarnega portala (Facebook) svojo objavo sami izbrisali. Zdi se, da je vsaj del teh avtorjev razmislil o smotrnosti in upravičenosti svojih skrajnih javnih zapisov.

Javnost je bila uspešno naslovljena posredno, v obliki obsežne razprave, ki se je odvila kot odziv na kontroverznost metode portala Zlovenija. Ta je bila opozorilo in hkrati spodbuda posameznikom, da na sovražni govor opozorijo, predvsem pa poziv k odzivu državljanov in pristojnih institucij.

Hkrati je bil cilj Zlovenije opozoriti, da je tudi splet javni prostor, kjer imajo zapisane besede uporabnikov določeno težo, odgovornost in potencialno širok doseg, ter da njihova anonimnost ni zagotovljena. Po mnenju takratne varuhinje človekovih pravic je pobuda avtorjev v vseh teh točkah dosegla svoj namen.

- **LEKCIJE IN IZZIVI**

Gre za skrajno obliko odzivanja na sovražni govor, za katero so avtorji sami v opisu strani zapisali, da »ne bi smela obstajati«, saj je samoorganizirane posameznike postavila v vlogo razsodnikov in izvrševalcev sankcij. Ob posameznem sovražnem zapisu je bil javno izpostavljen njegov avtor z imenom, priimkom in profilno sliko, kar je razburilo velik del javnosti. Šlo je za neke vrste javni linč storilcev, brez pravnomočno potrjene krivde s strani za to pristojnih institucij, kar po načelih pravne države ni sprejemljivo. To se je še dodatno stopnjevalo, ko so na podlagi portala Zlovenija neznani posamezniki objavljene primere z identiteto avtorjev natisnili in jih kot plakate izobesili po ulicah Ljubljane.

Zaradi načina dostavljanja sporočila so sicer anonimni avtorji portala prejeli več groženj, tako s fizičnim nasiljem kot tudi s pravnim ukrepanjem zaradi izpostavljanja osebnih podatkov in javnega linča avtorjev sovražnega govora. Velik del predvsem slednjih se je odzval zelo negativno, celo nasilno. Dodatno se je v javnih razpravah, ki so sledile objavi portala, pogosto postavljalo vprašanje, kdo stoji za organizacijo Zlovenije. Anonimnost avtorjev je namreč vzbudila mnoge špekulacije in obtoževanja v javnosti znanih oseb ali institucij na podlagi ideološkega delovanja, ki bi lahko nakazovalo morebitno vpletenost v projekt.

- **FINANCIRANJE**

Na voljo ni informacij, ki bi potrdile, da bi bil portal financiran. Vzpostavitev bloga na platformi Tumblr je brezplačna, vložen čas za objavljanje in posodabljanje strani pa je bil domnevno v okviru prostovoljnega dela.

- **TRAJNOST IN MOŽNOSTI ZA NADALJNJE DELOVANJE**

Praksa ni predvidevala kontinuiranega delovanja. Spletna stran je po prejetih opravičenih avtorjev sovražnega govora, spodbujeni obsežni javni razpravi na temo odzivanja nanj ter negativnih kritikah glede načina delovanja prenehala objavljati nove primere in zaključila svoje delovanje.

- **INFORMACIJE IN KONTAKTI**

Spletna stran: <https://zlovenija.tumblr.com/tagged/pisma>

Kontakt ni na voljo, organizatorji so ostali anonimni.

DOBRE PRAKSE NA HRVAŠKEM

NAZIV DOBRE PRAKSE

Orodje za prijavo nesprijemljivega govora v javnosti »Dovolj je sovraštva«

• UVOD - S ČIM SE UKVARJA DOBRA PRAKSA

Spletna stran Dostajemrznje.org (»Dovolj je sovraštva«) je nastala v sodelovanju organizacij Kuće ljudskih prava Zagreb/Hiše človekovih pravic Zagreb, Centra za mirovne studije/Centra za mirovne študije in Gongu kot odgovor na pogosto prisotnost sovražnega govora v javnosti in na spletu, ki uničevalno deluje na družbeno kohezijo, vrednote pluralizma, medkulturnost ter strpnost do drugih in drugačnih. Področja, na katerih je mogoče oddati prijavo na tej spletni strani, so: incidenti na športnih tekmovanjih, objave na družbenih omrežjih ali spletu, objave v medijih, obeležja na javnih površinah (grafiti) in govor na javnem zborovanju. Prijavo lahko oddajo vsi državljani, anonimno ali ne, vendar če prijavitelj ne priloži naslova svoje elektronske pošte, ga administrator ne bo mogel obveščati o ukrepih. Geografsko področje, ki ga pokriva praksa, je Republika Hrvaška, čeprav prijave prihajajo tudi iz sosednjih držav, s katerimi Hrvaška deli govorno področje, vendar administratorji pri odgovorih opozarjajo, da so nasveti in dejanja zasnovani na hrvaški zakonodajni praksi.

• ORGANIZATORJI - KDO IZVAJA DOBRO PRAKSO

Spletna stran je nastala v sklopu projekta »Dovolj je sovraštva«, ki sta ga v letu 2016 izvajali organizaciji civilne družbe iz Zagreba: Gong in Hiša človekovih pravic Zagreb, leta 2018 pa se jima je pridružil še Center za mirovne študije. Leta 2019 je bila spletna stran nadgrajena v okviru projekta Protiv mržnje (»Proti sovraštvu«), administracijo pa sta prevzela Hiša človekovih pravic Zagreb in Center za mirovne študije.

Hiša človekovih pravic Zagreb (HČP) je organizacija za človekove pravice, ki je bila ustanovljena leta 2008, in sicer kot mreža organizacij civilnih društev z namenom varstva in spodbujanja človekovih pravic ter temeljnih svoboščin. Vizija HČP-ja je izgradnja demokratične, pluralistične in inkluzivne družbe, utemeljene na vrednotah varstva človekovih pravic, vladavine prava, socialne pravičnosti in solidarnosti. Z raziskovanjem, monitoringom, javnim zagovarjanjem in izobraževanjem HČP prispeva k varstvu, spodbujanju, razvoju in izboljšanju človekovih pravic in temeljnih svoboščin. Z objavo letnega pregleda, stanja človekovih pravic, tematskih poročil in vlog prispeva k pripravi kakovostnejših zakonov in javnih politik.

Center za mirovne študije (CMS) je nevladna, nepridobitna organizacija, ki spodbuja nenasilje, človekove pravice in družbeno spremembo skozi povezovanje izobraževanja, raziskovanja in aktivizma. Z vzpostavljanjem mreže izobraženih državljanov, ki imajo večšine in uveljavljajo vrednote izgradnje miru, CMS prispeva k ustvarjanju dejavne in vplivne civilne družbe. S krepitevijo dejavnih in/ali zainteresiranih državljanov je CMS gonilna sila spodbujanja trajnega in pozitivnega miru v regiji. Z javnimi dogodki in akcijami vpliva na javnost, medije in državne strukture, da bi jih spodbudil k vključitvi v vzporedne procese spoprijemanja s preteklostjo in oblikovanja mirovnih politik.

• KAKO DELUJE DOBRA PRAKSA

Spletna stran Dostajemrznje.org je primer sodelovanja organizacij, dejavnih na področju boja proti sovražnemu govoru v »online« in »offline« okolju, in državljanom ponuja možnost prijave nezakonite vsebine in vsebine, za katere menijo, da je nezakonita in vznemirja, diskriminira ali spodbuja sovraštvo ali nasilje. Državljeni poiščejo podporo pri administratorjih, pri čemer jim ni treba natančno opredeliti, za kakšno kršitev pravic gre. Administratorji obveščajo vlagatelje prijav o nadaljnjem delovanju in jih tako seznanjajo, kako naj se ti naslednjič samostojno odzovejo. Posledično so dejavnosti spletne strani naslednje: sledenje trendom in njihova analiza, neposredna podpora državljanom, izobraževanje o nesprijemljivem govoru na spletu in načinih boja proti njemu (npr. protigovor) in sodelovanje z institucijami na tem področju (Varuh človekovih pravic in Varuhi za enakopravnost spolov, za otroke in osebe s posebnimi potrebami, policija, mestna in lokalna komunalna redarstva idr.)

• DOSEŽKI IN USTVARJALNI ELEMENTI

Spletna stran ob monitoringu nezakonitih vsebin na spletu (s številom prijav in analiz trendov) vsebuje tudi izobraževalno komponento. Vsebine (objave, članki, komentarji), ki jih je treba posredovati institucijam v postopek, odpirajo možnost sodelovanja s temi institucijami na področju boja proti sovražnemu govoru na spletu in širše.

»Dovolj je sovraštva« ni le projektna dejavnost v projektih organizacij civilne družbe, temveč je spletna stran zaživela tudi kot samostojno družbenokoristno orodje državljanov v boju proti sovražnemu govoru, glede na to, da od leta 2016 deluje neprekinjeno.

Pomemben dosežek, hkrati pa tudi ustvarjalni element delovanja spletne strani, je medsektorsko sodelovanje, ki se izraža v odnosu državljan–civilna družba–družbene mreže (IT-podjetja)/institucije.

• LEKCIJE IN IZZIVI

Na začetku je pomembno določiti pristojnosti in razdelitev dela med več administratorji ter zagotoviti neprekinjeno krepitev zmogljivosti administratorja, da bi lahko odgovoril na delovne zahteve.

Eden od izzivov je vsekakor čas, saj državljani pričakujejo hiter odziv. Če administratorji nimajo zagotovljenega določenega deleža delovnega časa za to delo, je težko zagotoviti odgovore v kratkem roku.

Redno je treba nadgrajevati orodje, da se lahko sledi trendom ter seznanja institucije in druge deležnike s prijavljeno vsebino.

• FINANCIRANJE

Spletna stran je bila ustanovljena leta 2016 s pomočjo sredstev iz skladov držav Evropskega gospodarskega prostora in Kraljevine Norveške v znesku 525.299,10 HRK (cca 70.000 EUR). V letu 2018 je bila nadgradnja financirana s sredstvi Evropske unije v okviru Programa za pravice,

enakost in državljanstvo (REC – Rights, Equality and Citizenship Programme). Administratorji spletne strani so zaposleni v organizacijah Hiša človekovih pravic in Center za mirovne študije, ki sta projektno financirana predvsem iz skladov EU.

- **TRAJNOST IN MOŽNOSTI ZA NADALJNJE DELOVANJE**

Praksa je trajnostna, ker ne zahteva veliko virov za delo, razen deležev v delovnem času administratorjev in morebitnih tehničnih izboljšav v prihodnosti, za kar se sredstva lahko zagotovijo skozi podporo civilni družbi na državni ali evropski ravni.

- **INFORMACIJE IN KONTAKTI**

Spletna stran: www.dostajemrznje.hr

E-pošta: dostajemrznje@gmail.com

Kontaktna oseba: Tina Đaković, organizacijska koordinatorica Hiše človekovih pravic Zagreb

NAZIV DOBRE PRAKSE

Spletni portal »Medijska pismenost«

- **UVOD - S ČIM SE UKVARJA DOBRA PRAKSA**

Od idejne zasnove do realizacije je portal rezultat skupnega dela Agencije za elektronske medije (AEM) in UNICEF-a na področjih, na katerih se prepletajo interesi teh dveh institucij. Partnerji portala so od ustanovitve pri vsebinskem delu tudi Hrvaška filmska zveza, Hrvaški avdiovizualni center (HAVC), Fakulteta političnih znanosti in Akademija dramske umetnosti, medtem ko se je v juniju leta 2019 krog partnerjev povečal za šest visokošolskih izobraževalnih ustanov. Trenutni izziv sta usklajevanje vseh partnerjev in zagon skupnih dejavnosti.

Ciljna skupina portala so učitelji/profesorji in starši/skrbniki, saj je namen portala opolnomočiti tiste, ki delajo z otroki in jih lahko medijsko izobrazijo. Otroci in mladi so sekundarna ciljna skupina, ki je ravno tako vključena v sodelovanje, še posebej pri določenih projektih in natečajih portala. V zadnjem času se na portalu vse več objavljajo tudi vsebine, vezane na krepitev kritičnega razmišljanja in boj proti dezinformacijam. Dejavno se spremlja delo nekaterih evropskih institucij, hkrati se objavljajo tudi kompleksnejše vsebine na to temo.

Portal Medijskapismenost.hr pokriva geografsko področje Republike Hrvaške, hkrati pa vključuje tudi novice o delovanju evropskih institucij na področju medijske pismenosti.

- **ORGANIZATORJI - KDO IZVAJA DOBRO PRAKSO**

Pobudnika in ustanovitelja portala sta AEM in Urad UNICEF-a za Hrvaško, medtem ko je AEM uradni lastnik portala. V delovanje portala so vključeni številni partnerji, ki s svojim delovanjem prispevajo k širjenju medijske pismenosti na Hrvaškem in kakovostni vsebini na portalu, npr. Akademija dramske umetnosti, Fakulteta političnih znanosti, HAVC in Hrvaška filmska zveza. V juniju leta 2019 so se portalu pridružili Akademija za umetnost in kulturo v Osijeku, Oddelek za komunikologijo Hrvaških študijev, Oddelek za komunikologijo Univerze v Dubrovniku, Učiteljska fakulteta Univerze v Zagrebu, Univerza VERN' in Visoka šola Edward Bernays.

- **KAKO DELUJE DOBRA PRAKSA**

S skupno vsebino, ki nastaja v sodelovanju vseh partnerjev, portal podpira v prvi vrsti starše, skrbnike in učitelje pri dvigovanju ravni lastne medijske pismenosti ter medijskih veščin in znanja otrok. Portal je prav tako osrednje mesto za informacije o medijskem izobraževanju, medijski pismenosti, politikah in trendih v medijski in avdiovizualni industriji.

Cilj portala je spodbuditi pogovore o medijih in varni uporabi tehnologij, brez katerih je nemogoče napredovati v 21. stoletju. V ta namen ustanovitelji portala nenehno pozivajo vse bralce, naj se jim pridružijo in sodelujejo pri izbiri tem, ki bi jih želeli brati, da bi portal lahko zaživel kot skupni projekt uredništva in bralcev.

- **DOSEŽKI IN USTVARJALNI ELEMENTI**

Portal je uspešen, saj ob stalnem vključevanju novih akterjev nadaljuje svoje delovanje. Velja za osrednje mesto za učenje, navdih in izmenjavo med uporabniki, katerih število raste iz leta v

leto. Leta 2018 sta AEM in UNICEF ob portalu zagnala še en uspešen projekt – Dneve medijske pismenosti, ki se prepletajo s portalom. Dnevi medijske pismenosti so sestavljeni iz treh glavnih elementov: dogodkov (predavanja, delavnice, razprave, projekcije idr.), enodnevnih delavnic za učence v medijih, izdelave in distribucije izobraževalnih gradiv. Portal Medijskapismenost.hr je glavni komunikacijski kanal Dnevov, na katerem se objavljajo vsa besedila, vezana na Dneve, in tudi – najpomembneje – izobraževalna gradiva in predavanja, nastala v sklopu Dnevov medijske pismenosti. Izdelavo, produkcijo in distribucijo teh gradiv v celoti financirata AEM in UNICEF.

- **LEKCIJE IN IZZIVI**

V procesu postavljanja portala ni bilo nobenih posebnih izzivov.

- **FINANCIRANJE**

Izdelavo portala oziroma ustvarjanje in postavitve spletne strani sta skupno financirala AEM in UNICEF, medtem ko delovanje portala od junija leta 2016 v celoti financira AEM. AEM je neodvisno regulatorno telo, sredstva pa mu neposredno zagotavlja industrija (mediji), ki ga nadzira.

- **TRAJNOST IN MOŽNOSTI ZA NADALJNJE DELOVANJE**

Prihodnost portala je dobra in obetavna. Na to kažejo podatki, da branost portala od ustanovitve nenehno raste. V aprilu leta 2020 je bilo zabeleženih več kot 85.000 edinstvenih uporabnikov. Pomembnost portala se je pokazala tudi v času krize in karantene zaradi pandemije koronavirusa, še posebej zaradi enega od temeljnih ciljev portala – opolnomočenja državljanov z veččinami kritičnega razmišljanja.

- **INFORMACIJE IN KONTAKTI**

Spletna stran: <https://www.medijskapismenost.hr/>

E-pošta: medijskapismenost@e-mediji.hr

NAZIV DOBRE PRAKSE

Mobilna aplikacija MUP – Sigurnost i povjerenje/Mobilna aplikacija MNZ – Varnost in zaupanje

- **UVOD - S ČIM SE UKVARJA DOBRA PRAKSA**

Mobilna aplikacija »MUP – Sigurnost i povjerenje« (»MNZ – Varnost in zaupanje«) je namenjena državljanom, ki lahko prek mobilnih telefonov prijavijo kazniva dejanja, prekrške in druge dogodke iz domene delovanja hrvaške policije. Aplikacija je bila pred kratkim izboljšana, tako da lahko poleg fotografij državljanji pošiljajo tudi kratke videozapise. Aplikacija je narejena v sklopu projekta E-policija in se lahko namesti na vse tri operacijske sisteme, Android, iOS in OS Windows Phone. Z nedavno nadgradnjo so bile razširjene možnosti, s katerimi lahko državljanji policiji prijavijo razne dogodke, kadar morda iz varnostnih razlogov ne morejo opraviti klica. Aplikacija MNZ – Varnost in zaupanje je dostopna na področju Republike Hrvaške, vendar ni nujno omejena na uporabo državljanov RH. V uporabi je vse od leta 2015.

- **ORGANIZATORJI - KDO IZVAJA DOBRO PRAKSO**

Lastnik aplikacije je Ministrstvo za notranje zadeve Republike Hrvaške (MNZ). Prakso izvajajo policijski uslužbenci.

- **KAKO DELUJE DOBRA PRAKSA**

Vsa navodila za uporabo mobilne aplikacije najdete v aplikaciji, ki deluje tako, da oseba fotografira/posname dogodek (zaželeno je, da so vključene geografske koordinate) in nato prek aplikacije pošlje fotografijo/posnetek na centralni portal MNZ-ja. Poleg fotografije/posnetka lahko državljanji (in drugi) pošljejo besedilno pojasnilo ali opis dogodka. Policijski uslužbenci, ki pregledujejo prispеле fotografije in posnetke, lahko tudi navežejo stik s pošiljateljem, vendar je treba poudariti, da je ta interakcija povsem anonimna. Prek aplikacije lahko vsaka oseba s pametnim telefonom prijavi razne dogodke, tudi v situacijah, ko morda iz varnostnih razlogov ni mogoče poklicati številke policije 192. S pomočjo vključenih geografskih koordinat na pametnem telefonu in fotografiranjem okolice, v kateri se nahaja oseba, potrebna pomoči, je iskanje osebe hitrejše in lažje. Ob vsaki tako prejeti prijavi policijski uslužbenci operativno-komunikacijskega centra na policijskih upravah takoj ocenijo, ali je potrebno hitro ukrepanje in lahko prijavo pošljejo pristojni službi oz. jo zavrnejo kot nepomembno.

- **DOSEŽKI IN USTVARJALNI ELEMENTI**

Mobilna aplikacija MNZ – Varnost in zaupanje je primer dobre prakse v boju proti nesprejemljivemu/sovražnemu govoru v javnem prostoru, saj na inovativen način in s preprosto uporabo olajša komunikacijo med državljanji in policijo.

- **LEKCIJE IN IZZIVI**

Izzivi so se nanašali na tehnični vidik aplikacije, saj se operacijski sistemi mobilnih naprav razvijajo izjemno hitro. Različni proizvajalci imajo svoje dodatke, ki lahko vplivajo na delovanje

aplikacije. Včasih državljani prek aplikacije prijavljajo tudi dogodke oziroma težave, ki niso v pristojnosti policije (temveč najpogosteje v pristojnosti komunalnega redarstva), kar sicer ni težavno, saj je policija državljanom vedno na voljo in sodeluje z drugimi organi, zato take prijave vedno posreduje pristojnemu organu.

- **FINANCIRANJE**

Sredstva za mobilno aplikacijo MNZ – Varnost in zaupanje so zagotovljena v okviru HAKOM-ovega¹ projekta razvoja širokopasovnega interneta in delno iz sredstev MNZ-ja (nadgradnja).

- **TRAJNOST IN MOŽNOSTI ZA NADALJNJE DELOVANJE**

V načrtu je nadaljnji razvoj aplikacije z dodatnimi funkcijami, saj EU spodbuja in zahteva ta način komunikacije z odzivnimi točkami javne varnosti (PSAP – Public Safety Answering Points), ker omogoča dostavo kakovostnejše in celovitejše informacije.

- **INFORMACIJE IN KONTAKTI**

Aplikacijo si je mogoče prenesti v spletni trgovini Google Play in na spletni strani Ministrstva za notranje zadeve.

E-pošta: pitanja@mup.hr

¹ Hrvaška regulatorna agencija za spletne dejavnosti, www.hakom.hr.

DOBRE PRAKSE V SRBIJI

NAZIV DOBRE PRAKSE

Pobuda »Virtualno postaja resnično«

- **UVOD - S ČIM SE UKVARJA DOBRA PRAKSA**

Digitalno nasilje in njegovo preprečevanje sta glavni temi pobude »Virtualno postaja resnično«. OCD Libero je začel pobudo leta 2012, ko se je ta organizacija pridružila kampanji Sveta Evrope »No Hate Speech Movement« in postala del Nacionalnega odbora za boj proti sovražnemu govoru. Od takrat pa do danes je organizacija razvila in uvedla niz neformalnih izobraževalnih programov, katerih cilja sta opolnomočenje in podpiranje mladih, da se ustrezno spoprimejo z izzivi digitalnega sveta. Izobraževali so se mladi, predvsem učenci srednjih šol. Mladi so pridobivali znanja in veščine o tem, kako preprečevati digitalno nasilje in se ustrezno odzvati v primerih, ki vključujejo tudi sovražni govor, ter kako podpreti svoje vrstnike, ki so jim namenjeni negativni komentarji in sovražni govor. Izobraževali so se tudi odrasli, predstavniki institucij in sistema, ki otrokom in mladini ponujajo podporo in se odzovejo v situacijah, ko je nujna intervencija. V prvi vrsti so to učitelji, poleg tega pa tudi predstavniki Centra za socialno delo v Srbiji, mladi pravniki, predstavniki organizacij, ki so članice Mreže organizacij za otroke Srbije, zaposleni v zdravstvu in predstavniki Ministrstva za notranje zadeve. Poleg izobraževalnih delavnic je bila izvedena tudi obsežna spletna kampanja s ciljem obveščanja mladih o pomenu izobraževanja na temo zaščite pred digitalnim nasiljem.

Od leta 2019 je dostopen tudi spletni program izobraževanja, ki ponuja znanja s treh področij: digitalne komunikacije, digitalnega nasilja ter preventive in zaščite mladih pred digitalnim nasiljem.

- **ORGANIZATORJI - KDO IZVAJA DOBRO PRAKSO**

Nosilec pobude je beograjska organizacija za mlade Libero. Pri svojem delu so osredotočeni na pravice mladih, njihovo zaščito in spodbujanje.

Pomembni partnerji, ki so omogočili izpopolnjevanje, razvoj in dolgo življenje pobude »Virtualno postaja resnično«, so Svet Evrope v okviru kampanje »No Hate Speech Movement«, UNICEF Srbija, Ministrstvo mladine in športa Srbije, Mreža organizacij za otroke Srbije, Mestna občina Vračar in mreža CIVILNET s svojo finančno, tehnično in strokovno podporo.

Uspeh uvedbe in izvajanja posameznih dejavnosti je zasnovan na dobrem sodelovanju s številnimi ustanovami socialnega dela, pisarnami za mlade in srednjimi šolami po vsej Srbiji.

- **KAKO DELUJE DOBRA PRAKSA**

V prvi vrsti se pobuda izvaja prek neformalnih izobraževalnih programov, predvsem v obliki delavnic in/ali predavanj. Organizirana so izobraževanja za srednješolce po vsej Srbiji, usmerjena v izgradnjo znanj in veščin za preprečevanje digitalnega nasilja, vključno s sovražnim govorom v spletnem okolju, in boj proti njemu. S ciljem opolnomočenja mladih v smislu posredovanja znanj in izkušenj vrstnikom s področja izobraževanja za človekove pravice ter tudi veščin vodenja izobraževalnih dejavnosti za vrstnike se izvajajo tudi TOT-programi.

Izobraževalni programi so usmerjeni v razvoj zmožnosti sistema za preprečevanje nasilja

nad otroki in zaščito pred njim. Podpore zagotavlja UNICEF-a Srbija. Izobraževalni programi vključujejo subjekte, ki pripadajo formalnemu sistemu podpore, npr. predstavnike lokalnih timov za boj proti nasilju nad otroki in predstavnike Centra za socialno delo v Srbiji. Da bi zagotovili stalno podporo, so oblikovali, izobrazili in imenovali tim 20 trenerjev za izboljšanje dela ustanov za socialno delo. Poleg tega so izobraževanja organizirana tudi za organizacije, ki niso institucionalnega tipa in so del Mreže organizacij za otroke Srbije.

Izjava se tudi izobraževalni program prosvetnih delavcev, ki je usmerjen k pridobivanju nujnih znanj in veščin, da se mladim, ki so predmet digitalnega nasilja, zagotavlja ustrezna podpora in da se opolnomočijo, da ne bi postali žrtve ali storilci digitalnega nasilja.

• DOSEŽKI IN USTVARJALNI ELEMENTI

Leta 2012, ko se je Libero pridružil evropski kampanji »No Hate Speech Movement«, ga je Svet Evrope, ki je vodil celotno kampanjo, razglasil za primer dobre prakse. Od takrat pa do danes je tim Libero izobrazil več kot 6000 srednješolcev v Srbiji. Oblikovan je bil tim 30 izobraževalcev v 15 občinah po vsej Srbiji za usposabljanje za vrstniško izobraževanje, ki je sprejeto v več kot 150 šolah v Srbiji.

Več kot 400 predstavnikov lokalnih timov za boj proti nasilju nad otroki (VAC-timi) in več kot 300 delavcev Centrov za socialno delo iz 30 mest in občin je opravilo usposabljanje za boj proti nasilju na spletu.

Trdoživost pobude vsekakor sloni na izkušnjah in strokovnem mnenju OCD Libero. Čeprav se tim nenehno pomlajuje, širi in strokovno izpopolnjuje, se organizacijska izkušnja ne presega, temveč nadgrajuje. Ravno z učenjem iz izkušenj pri delu z mladimi in potrebe po večjem vključevanju staršev in učiteljev zaradi boljšega in pravočasnega odzivanja na primere digitalnega nasilja je bil oblikovan program za izobraževanje učiteljev, ki ga je obiskalo 70 učiteljev.

Tudi v digitalnem okolju so dejavni, leta 2019 je bila odprta platforma za učenje o digitalnem nasilju, namenjena socialnim delavcem, učiteljem, članom VAC-timov in drugim strokovnim osebam. Z namenom obveščanja mladih o pomenu izobraževanja na temo zaščite na spletu so izvedli obsežno spletno kampanjo, ki je dosegla več kot 150.000 mladih na družbenih omrežjih.

• LEKCIJE IN IZZIVI

Na začetku izvajanja pobude je bila največja težava vzbuditi zanimanje (zlasti starejših) učiteljev za problematiko digitalnega nasilja in zlorabe otrok. Njihovo zanimanje je bilo namreč odvisno od stopnje računalniške pismenosti, ki je bila v posamičnih šolah na nizki ravni, posebej zunaj Beograda. Po drugi strani so strokovnjaki iz centrov za socialno delo lažje prepoznali potrebe najmlajših uporabnikov in so se v večini primerov zanimali za sodelovanje z Liberom.

Najbolj pripravljeni za sodelovanje so bili učenci srednjih šol. Ti so se dobro odzvali in so bili pripravljeni na izmenjavo svojih izkušenj iz digitalnega sveta. Na podlagi izkušenj, ki so jih delili učenci, so bile oblikovane izobraževalne interaktivne delavnice, tako pa so se tudi izognili suhoparnim predavanjem in predstavitvam, podobnim šolskim uram, do katerih imajo učenci odklonilen odnos. Kampanje na družbenih omrežjih so bile prav tako prilagojene resničnim zanimanjem in težavam mladih.

Opaža se, da z zaključkom kampanje »No Hate Speech Movement« Sveta Evrope in prenehanjem financiranja upada število dejavnosti, ki še naprej potekajo v okviru te pobude, kar je usoda večine nacionalnih programov, ki so potekali pod okriljem te mednarodne kampanje.

• FINANCIRANJE

Pobudo so finančno podprli Ministrstvo mladine in športa Vlade Republike Srbije, UNICEF Srbija in Svet Evrope.

• TRAJNOST IN MOŽNOSTI ZA NADALJNJE DELOVANJE

Na spletni strani pobude »Virtualno postaja resnično« še naprej živi program spletnega usposabljanja, ki poleg pouka s treh področij, ki pokrivajo znanja, potrebna za prepoznavanje in preprečevanje nasilja v spletnem prostoru, obsega še seznam ukrepov in postopkov o tem, kako se odzvati v primeru nasilja, kar predstavlja dragocen vir za vse, ki se ukvarjajo z vzgojno-izobraževalnim delom.

Poleg spletnega izobraževalnega programa je organizacija Libero zgradila svoje zmožnosti tudi na področju mladinskega spletnega aktivizma, ki jih v veliki meri uporablja pri svojem delu varstva in promocije pravic mladih.

• INFORMACIJE IN KONTAKTI

Spletna stran: <http://virtuelnopostajestvarnost.org/>

Kontaktna oseba: Miloš Pavlović, office@libero.org.rs

NAZIV DOBRE PRAKSE

»Anonimno sovraštvo« in »H8index – Baza verbalnega nasilja«

• UVOD - S ČIM SE UKVARJA DOBRA PRAKSA

Projekt »Anonimno sovraštvo«¹ je bil izveden od novembra leta 2017 do oktobra leta 2018. Gre za večplasten projekt nevladnega sektorja, katerega ciljne dejavnosti so bile različno usmerjene. V prvi vrsti so želeli strokovni in širši javnosti pokazati razširjenost sovražnega govora na spletu, predvsem na informativnih spletnih portalih in družbenih omrežjih v Srbiji. Zaradi potrebe javnosti o obveščenosti in dejavni vključitvi v boj proti negativnim posledicam širjenja skrajnih stališč in ideologij so odprli tudi spletni portal H8index – Baza verbalnega nasilja, ki je posvečen težavam z diskriminacijo, še posebej sovražnemu govoru na spletu. Pomembno je poudariti, da v trenutku pisanja tega poročila portal H8index še vedno deluje. Vzpostavljalo se je sodelovanje s ključnimi institucijami, pristojnimi za preprečevanje sovražnega govora, in izvedena je bila analiza njihove dotedanje prakse. Med izvajanjem projekta so bila oblikovana tudi Priporočila za izboljšanje kaznovanih politik za sovražni govor na spletu in obveščanja javnosti o prisotnosti sovražnega govora in ekstremizma na spletu ter tudi načina zaščite pred takšnimi postopki.

• ORGANIZATORJI - KDO IZVAJA DOBRO PRAKSO

Izvajalca projekta sta Beograjski center za človekove pravice in Center za nove medije Liber – dve organizaciji civilne družbe z različnimi izkušnjami in področji delovanja. Beograjski center že 25 let, tj. vse od ustanovitve, teži k »ozaveščanju državljanov o pomembnosti in dometih ideje človekovih pravic in individualnih svoboščin ter ustvarjanju okolja za njihovo popolno spoštovanje«.² Liber si od leta 2008, ko je bil ustanovljen, prizadeva za spodbujanje blogov, odgovorne uporabe spleta in digitalne pismenosti. S pojavom družbenih medijev se je Liber osredotočil na preučevanje fenomenov, vezanih na družbene medije, in vse vidike njihove uporabe.

• KAKO DELUJE DOBRA PRAKSA

Dejavnosti so bile razdeljene v tri sklope. V prvi skupini so zbrane in analizirane informacije o sovražnem govoru – novice, ki so jih izbrani spletni portali delili na svojih uradnih Facebook straneh, in komentarji posameznikov teh novic. Vzorčenje analiziranih enot so izvajali prek programske opreme, po vnaprej postavljenih merilih. Statistično obdelavo rezultatov raziskav je izvajal Liber. Po zadanih spremenljivkah je potem Beograjski center globinsko analiziral novice

1 Informacije o projektu so zbrane s spletne strani Beograjskega centra za človekove pravice in iz publikacije »ANONIMNA MRŽNJA Mehanizmi zaščite od govora mržnje na internetu«/»ANONIMNO SOVRAŠTVO Mehanizmi zaščite pred sovražnim govorom na spletu«. Gradivo je dostopno na spletnih straneh:

<http://www.bgcentar.org.rs/anonimna-mrznja-prijavi-govor-mrznje-na-internetu/> in <http://www.bgcentar.org.rs/anonimna-mrznja/>. Stojković, M., Pokuševski, D. (2018). Anonimna mržnja – Mehanizmi zaščite od govora mržnje na internetu. Beograd: Beogradski center za ljudska prava/ANONIMNO SOVRAŠTVO Mehanizmi zaščite pred sovražnim govorom na spletu. Dostopno na: <http://www.bgcentar.org.rs/bgcentar/wp-content/uploads/2018/12/Anonimna-mrznja-FINAL-S.pdf>.

2 <http://www.bgcentar.org.rs/o-nama/>.

in komentarje, pri katerih se je sumilo na sovražni govor. Cilj je bil izbrati strateške primere, na katerih se lahko testirajo trije mehanizmi za zaščito pred sovražnim govorom na spletu: ugovor Varuhu za varstvo enakopravnosti, pritožba Tiskovnem svetu in kazenska ovadba. Ravno sodelovanje z vsemi institucijami, pristojnimi za preprečevanje sovražnega govora, in analiza njihove dotedanje prakse sta sestavljala drugo skupino dejavnosti. Med projektom je bilo tako vloženi šest ugovorov Varuhu za varstvo enakopravnosti, tri pritožbe in štiri kazenske ovadbe. Na osnovi rezultatov izvedene raziskave, analize prakse omenjenih institucij in regulatorjev ter tudi analize postopkov glede na vložene ugovore, prijave in pritožbe je projektni tim v okviru tretje skupine dejavnosti izdelal dokument s priporočili za izboljšanje kazenske politike glede sovražnega govora na spletu, ki izboljšuje tri pomembne segmente: prispeva k spremembi politike nekaznovanja, obveščenosti javnosti o prisotnosti sovražnega govora in ekstremizma na spletu ter načinov zaščite pred takšnimi postopki. Liber je bil zadolžen za oblikovanje, urejanje in vzdrževanje portala H8index – Baza verbalnega nasilja.

• DOSEŽKI IN USTVARJALNI ELEMENTI

Odloki in ukrepi, ki sta jih sprejela Varuh za varstvo enakopravnosti in Tiskovni svet po ugovorih in pritožbah Beograjskega centra predstavljajo pomemben korak v boju proti sovražnemu govoru na spletu. Postopek pred Varuhom je ocenjen kot učinkovit in ustrezen mehanizem zaščite, vendar samo v primerih, kadar gre za postopek proti osebam, katerih identiteto je mogoče ugotoviti. V drugih primerih je njegov doseg omejen. Varuh je med izvedbo projekta izvedel tudi analizo predpisov, ki se nanašajo na to področje, in izdelal Priporočila ukrepov za uresničevanje enakopravnosti na spletnih portalih.³ Priporočila ukrepov so bila poslana vsem registriranim spletnim portalom in »nalagajo, da je treba sprejeti vse potrebne ukrepe, z namenom preprečevanja objavljanja vsebin in komentarjev uporabnikov na spletnih portalih in profilih na družbenih omrežjih ter tudi odstranjevanja tistih komentarjev, ki so že bili objavljeni in so s tem postali dostopni javnosti in ki po svoji naravi lahko spodbujajo sovraštvo ali nasilje proti osebam ali skupinam zaradi njihovih osebnih lastnosti ali povzročajo strah ali sovražno, poniževalno in žaljivo okolje«.⁴

• LEKCIJE IN IZZIVI

Po drugi strani pa se kazenskopravna zaščita ni izkazala za najuspešnejši mehanizem zaščite v primerih sovražnega govora zaradi dolgotrajnosti postopka. Med trajanjem projekta so bile vložene štiri tožbe. Šele po zaključku projekta je Beograjski center dobil informacijo, da je bila ena od njih zavržena, kakršnekoli informacije o preostalih treh pa so izostale. (Čeprav je ta mehanizem zaščite edini, ki se lahko uporabi, ko gre za osebe, katerih identiteta ni znana.)

3 Priporočilo ukrepov za uresničitev enakopravnosti za internetne portale, dostopno na <http://ravnopravnost.gov.rs/rs/preporuka-mera-za-ostvarivanje-ravnopravnosti-za-internet-portale/>.

4 Stojković, M., Pokuševski, D. (2018). Anonimna mržnja – Mehanizmi zaščite pred govorom sovraštva na spletu. Beograd: Beograjski center za človekove pravice. Dostopno na: <http://www.bgcentar.org.rs/bgcentar/wp-content/uploads/2018/12/Anonimna-mrznja-FINAL-S.pdf>, str. 58.

Zaradi tega projektne tim v svojih zaključkih in priporočilih poudarja, da se »boj proti sovražnemu govoru ne more opreti izključno na pravne mehanizme zaščite«, temveč jih je treba uporabljati kot subsidiarno obliko boja, medtem ko bi primarno sredstvo predstavljali preventivni ukrepi zaščite pred diskriminacijo, vključujoč tudi izobraževanje.⁵ Izobraževanje bi moralo obsegati tudi izobraževanje državljanov, urednikov spletnih medijev ter pripadnikov policije in tožilstva. Izboljšati je treba tudi samoregulativne mehanizme spletnih medijev in tudi tistih, ki omogočajo uporabnikom, da se odzovejo na sovražni govor.

- **FINANCIRANJE**

Projekt je financirala Fundacija za odprto društvo/Fundacija za odprto družbo iz Srbije.

- **TRAJNOST IN MOŽNOSTI ZA NADALJNJE DELOVANJE**

Glede na to, da so rezultati raziskave pokazali, da se sovražni govor veliko pogosteje pojavlja na družbenih omrežjih medijev in da mediji oziroma njihovi uredniki svoja družbena omrežja ne razumejo kot del medija oziroma zavračajo obveznost moderiranja objavljenih vsebin, načrtuje Beograjski center nadaljevanje dejavnosti v smeri izobraževanja medijskih delavcev, v smeri moderiranja sovražnega govora in tudi njihovega dejavnega vključevanja v preprečevanje teh oblik obnašanja. H8index – Baza verbalnega nasilja je nadaljevala z dejavnostmi tudi po zaključku projekta, na katero še vedno prihajajo prijave sovražnega govora in istočasno predstavlja odlično bazo podatkov, ki se lahko uporablja v raziskovalne namene.

- **INFORMACIJE IN KONTAKTI**

Spletna stran: <http://www.bgcentar.org.rs/>

Kontaktna oseba: Dušan Pokuševski, dusan@bgcentar.org.rs

- **NAZIV DOBRE PRAKSE**

- **Sledilnik lažnih novic (Fake News Tragač)**

- **UVOD - S ČIM SE UKVARJA DOBRA PRAKSA**

Novosadska novinarska šola od svoje ustanovitve leta 1998 z različnimi vrstami dejavnosti spodbuja komunikacijo brez diskriminacije, netolerance in sovraštva. V spletno okolje boja proti sovražnemu govoru je uradno vstopila leta 2014 kot ena od sodelavk velike raziskave »Hate Speech in Online Media in South East Europe«, v kateri so opredeljeni osnovni trendi in premiki sovražnega govora na spletnih medijih na Zahodnem Balkanu in Turčiji.¹ Velik del od 200 projektov, ki jih je izvedla, je bil usmerjen v povečevanje zmožnosti različnih ciljnih skupin, medijskih delavcev, predstavnikov OCD, mladih za preprečevanje sovražnega govora in boj proti njemu. Zaradi povečanega trenda napada na novinarje v spletnem okolju je bil leta 2019 objavljen »Priročnik za novinarje in novinarke: mehanizmi zaščite pred spletnim nasiljem«² kot svojevrsten vodič po pravnih predpisih, ki lahko pomagajo novinarjem, ki se srečujejo s katerokoli obliko spletnega nasilja.

Od leta 2017 deluje portal Fake News Tragač (Sledilnik lažnih novic) kot poseben in povsem usmerjen na spletno okolje in ki velja za nekakšnega neodvisnega opazovalca, ki dekonstruira lažne in manipulativne medijske vsebine, izobražuje medijske delavce in občinstvo, da kritično analizirajo/berejo novice in preverjajo vire. S tem pomembno prispeva k boju proti sovražnemu govoru.

- **ORGANIZATORJI - KDO IZVAJA DOBRO PRAKSO**

Fake News Tragač se je začel kot ena od projektne dejavnosti, vendar pa je Novosadska novinarska šola hitro razumela, da njegov pomen presega okvir enega projekta. Zaradi tega se je okrog Fake News Tragača zbrala skupina mladih ljudi, izobraževalcev, novinarjev in posebna skupina upravljalcev programa, ki omogočajo izvedbo izobraževalnih programov in nenehno objavljanje vsebin na portalu. Fake News Tragač je od 31. maja 2018 vpisan v Register za medije Agencije za gospodarske registre Srbije.

- **KAKO DELUJE DOBRA PRAKSA**

Uredništvo portala Fake News Tragač vsakodnevno spremlja poročanje tradicionalnih in spletnih medijev ter analizira točnost objavljenih informacij. Analizira avtentičnost vira, podanih dejstev, fotografij in videomaterialov. Na portalu se objavljajo analitična besedila, v katerih se dekonstruirajo netočne informacije, podane v medijskih objavah. Analizirajo se in dekonstruirajo objave na družbenih omrežjih, kadar gre za lažne in manipulativne informacije, objavljene na uradnih profilih pomembnih subjektov družbeno-političnega življenja v Srbiji.

¹ Lani, R. (ur.) (2014). Hate Speech in Online Media in South East Europe. Tirana: Albanian Media Institute. Dostopno na: <http://www.institutemedia.org/2019/12/08/a-book-about-hate-speech-in-online-media/>.

² Stojković, M., Janjatović Jovanović, M. (2019) Mehanizmi zaštite od online nasilja, Priročnik za novinare i novinarke. Novi Sad, Novosadska novinarska škola. Dostopno na: <https://www.novinarska-skola.org.rs/sr/publication/mehanizmi-zastite-od-onlajn-nasilja/>.

⁵ Ibid, str. 84.

Prav slednje so se izkazale za najpogostejši viri lažnih informacij, ki vsebujejo in/ali provocirajo komentarje sledilcev z elementi sovražnega govora.

Poleg kratkih dekonstrukcij izvaja raziskovalna skupina tudi tematske raziskave, katerih cilj je ugotovitev manipulativnih trendov, ki jih uporabljajo posamezni mediji ali s katerimi se spremljajo določene teme.

Vzporedno se uresničujejo izobraževalne dejavnosti medijskih delavcev in študentov novinarstva, ki se usposablja za delo na Tragaču, ter tudi članov drugih uredništev, z namenom povečanja njihovih kompetenc v izogib objavljanju lažnih in manipulativnih vsebin v medijih, v katerih delajo.

Izobražujejo se tudi mladi – učenci osnovnih in srednjih šol – o tem, kako prepoznati lažne in manipulativne vsebine ter tudi kako prevzeti odgovornost za ustvarjanje lastnih vsebin, vključno s preprečevanjem spletnega maltretiranja in sovražnega govora.

• DOSEŽKI IN USTVARJALNI ELEMENTI

Samo v letu 2019 je skupina Fake News Tragača raziskala 163 manipulativnih vsebin in pri širitvi dezinformacij ujela 177 medijev, ki so skupno 726-krat oblikovali ali posredovali neresnice. Širok nabor tem in področij, iz katerih izhajajo, preverjajo novinarji sodelavci, ki so se s časom specializirali za določena področja. Besedila grejo skozi strog uredniški nadzor, s katerim se odstotek napak zmanjša na najmanjšo možno raven. Točnost podanih informacij je temelj, na katerem se gradi zaupen odnos z občinstvom. Vsako objavljeno besedilo je pospremljeno z ustrežno objavo na družbenih omrežjih, ki niso samo sredstvo promocije, temveč omogočajo tudi dejavno sodelovanje občinstva, ki predlaga teme in konkretne primere za analizo, kar veča njegovo zvestobo in podaljšuje življenje objavljenih dekonstrukcij.

V preteklih dveh letih je bilo na tem področju izobraženih okoli 80 medijskih delavcev in študentov novinarstva. Na 22 delavnicah, izvedenih v 20 šolah v 14 mestih po Srbiji, je bilo izobraženih 492 učencev ter 27 učiteljev osnovnih in srednjih šol.

Izobraževalni del spletne strani »Dekonstruirajte sami« in tudi analize, objavljene na Tragaču, uporabljajo učitelji pri pouku izbirnega programa »Jezik, kultura in mediji«, ki je bil nedavno vpeljan kot izbirni predmet v gimnazijah v Srbiji, ker se ujema s kurikulumom tega programa.

• LEKCIJE IN IZZIVI

Osnovna postavka, da se spremljajo vsebine, objavljene na dnevni ravni, s seboj prinaša določene izzive. Prvič, v Srbiji je registriranih več kot 1500 medijev, zato je nemogoče spremljati vse njihove objave.

Teme, s katerimi se ukvarjajo posamezne dekonstrukcije, so pogojene z objavami v medijih. Samo v raziskavah Tragačev tim določa tematski fokus analize, tako da se analize, ki se nanašajo na predsodke, diskriminacijo in sovražni govor, izvajajo redkeje, kot bi se morale glede na pomembnost teme.

Nekatere informacije je precej težko ali nemogoče analizirati. Dober primer so (dez)informacije o migrantih, ki se širijo po družbenih omrežjih in jih je zelo težko preverjati tudi pri samih migrantih (zaradi jezikovne ovire in tudi zaradi nedostopnosti vira) ali pa pri pristojnih

institucijah, ki preprosto nimajo odgovorov na določena vprašanja.

Resna težava, ki se je pojavila med delom, je težava ogrožanja varnosti urednikov, novinarjev, angažiranih na Tragaču, in tudi tima Novosadske novinarske šole. Registrirani so incidenti v zvezi s komentarji botov določenih interesnih skupin, tako na družbenih omrežjih Tragača kot tudi na osebnih profilih novinarjev in urednikov, javne žalitve na portalih za omejeno uporabo in tudi grožnje s fizičnim nasiljem, namenjene osebno uredniku portala, zaradi česar so bile vložene ustrezne prijave na policijo.

• FINANCIRANJE

Dejavnosti Fake News Tragača je skozi različne projekte financiralo nekaj donatorjev, med katerimi so Fundacija za odprto družbo iz Srbije, Netherlands' Fund for Regional Partnership – MATRA, National Endowment for Democracy – NED in Hedaya ob finančni pomoči EU.

• TRAJNOST IN MOŽNOSTI ZA NADALJNJE DELOVANJE

Priljubljenost Fake News Tragača, zaupanje občinstva in tudi objektivna potreba, da se na ta način odgovori na proizvodnjo lažnih medijskih vsebin, za zdaj zagotavljajo dovolj veliko finančno podporo donatorjev, kar omogoča njegovo neprekinjeno delovanje.

Izobraževalne dejavnosti se bodo nadaljevale z namenom izvedbe v okviru programa medijske pismenosti, ki je eden od stebrov delovanja Novosadske novinarske šole. V drugi polovici leta 2020 bo poudarek na izobraževanju prihodnjih dopisnikov Tragača iz različnih srbskih mest (Subotice, Zrenjanina, Kragujevca in Novega Pazara). Ravno tako je načrtovana izdelava nove spletne strani in mobilne aplikacije, s pomočjo katere bodo bralci lahko prijavljali sumljive vsebine in brali nove analize.

• INFORMACIJE IN KONTAKTI

Spletna stran: <https://fakenews.rs/>

Kontaktna oseba: Stefan Janjić, stefan@fakenews.rs

NAZIV DOBRE PRAKSE

Kampanja proti sovražstvu na družbenem omrežju YouTube – spota »Klikbejt« in »Drama«

• UVOD - S ČIM SE UKVARJA DOBRA PRAKSA

Od leta 2017 DW akademija v Srbiji in v regiji Zahodnega Balkana izvaja projekt »Mladi mediji – mediji z mladimi in za mlade«, katerega dejavnosti so usmerjene v opolnomočenje medijev za obravnavo vsebin, pomembnih za mlade, in tudi mladih pri kritični uporabi medijskih vsebin. Pod okriljem tega projekta je leta 2019 osem mladih vplivnežev iz Srbije začelo kampanjo proti sovražnemu govoru in agresivnosti v spletni skupnosti YouTube.

Posneli in objavili so dva videospota: v aprilu leta 2019 »Klikbejt« in v septembru istega leta »Drama«, v katerih so avtorji uprizorili pogosto celo absurde strategije, ki se uporabljajo za zbiranje čim večjega števila sledilcev (ki se neposredno odraža na prihodkih YouTuberjev). Njihov cilj je bil, da opozorijo na odgovornost YouTuberjev – ne le uveljavljenih, temveč tudi mladih, ki se šele začnajo ukvarjati s tem »poslom« – glede vsebin, ki jih ti objavljajo, ter spodbudijo javno razpravo o etično sprejemljivih in nesprejemljivih vsebinah.

• ORGANIZATORJI - KDO IZVAJA DOBRO PRAKSO

Poleg DW akademije pri izvedbi projekta »Mladi mediji«, v okviru katerega je bila sprožena kampanja proti sovražnemu govoru in agresivnosti v spletni skupnosti YouTube, sodelujejo tudi drugi partnerji: Združenje medijev, LokalPress, Tiskovni svet in Krovna organizacija mladih Srbije.

Kampanja oziroma videospoti so izdelek skupine YouTuberji, ki jo sestavljajo Najbolji Ortaci, Cone, Dex Lik, Dule AXE, Duxa, Jenni Martin in Kovalska. Gre za osem mladih ljudi, ki imajo svoje kanale YouTube, katerih posamezne številke naročnikov nihajo med 48.000 in 418.000. Vendar število njihovih naročnikov ni bilo tisto, kar jim je omogočilo sodelovanje v tem projektu, temveč dejstvo, da so sami izrazili željo po samoregulaciji spletne skupnosti YouTube in voljo za ukrepanje.

• KAKO DELUJE DOBRA PRAKSA

Čeprav je kampanjo YouTuberjev mogoče razumeti kot samostojen projekt, je neločljivo povezana z DW akademijo, programi, ki jih ta izvaja v Srbiji in državah Zahodnega Balkana, ter projektom »Mladi mediji«.

Ena izmed dejavnosti tega projekta je večkrat organizirani Brave New Media Forum. Na Forumih se odpirajo različne teme. Med drugim so mladi udeleženci iz regije razpravljali o možnostih sodelovanja tradicionalnih in novih medijev ter tudi o odgovornosti medijev, vključno z odgovornostjo ustvarjalcev vsebin na »novih medijih«. Predvsem na sceni YouTube v Srbiji, na kateri zagotovo primanjkuje spoštovanja etičnih načel in celo osnovne spodobnosti, sovražni govor pa se preliva iz neposrednega govora YouTuberjev v komentarje sledilcev, ki v največjem številu ne presegajo osnovnošolske starosti.

Ko se je oblikovala zamisel o snemanju videospotov in zbrala skupina avtorjev okrog skupne

zamisli, je DW akademija financirala njihovo produkcijo.

Besedila in glasba so izdelek skupnega dela vplivnežev, ki sodelujejo v videospotu. Kritično so naravnani do neprimerne, nenavadne, agresivnega vedenja YouTuberjev in podobnih strategij, ki se uporabljajo za ustvarjanje klikvabe (»clickbait« – spletna vsebina, ki z vzbujanjem radovednosti zablja klike predvsem za potrebe oglaševanja) in videoodzivov (»reaction videos«), v katerih se negativno komentira vsebina nekega drugega YouTuberja. Premierno so prikazani na Balkan Tube Festu – »Klikbejt« v Sarajevu, »Drama« v Beogradu (2019) – in so potem objavljeni tudi na YouTubu. V času pisanja tega poročila še vedno dobijo kak svež komentar.

• DOSEŽKI IN USTVARJALNI ELEMENTI

Glede na to, da mladi med 9. in 17. letom v Srbiji porabijo povprečno 78 odstotkov vsega skupno preživetega časa na spletu¹ za gledanje videospotov, je za doseganje ciljne skupine izbran ustrezen medij. Glede na informacije na njihovih kanalih YouTube imajo avtorji/udeleženci videospotov skupno nekaj manj kot 1,5 milijona naročnikov. Izbran je dober format, videospoti so ustvarjeni v obliki rap pesmi, in to v jeziku, s katerim YouTuberji po navadi komunicirajo z mladimi. »Klikbejt« je imel v času pisanja tega poročila 2.920.888 ogledov, medtem ko jih je imela »Drama« 2.832.926. S tem je verjetno kampanja za boj proti sovražnemu govoru, usmerjena k mladim, kampanja, ki je dosegla največje število pripadnikov te ciljne skupine v Srbiji. Sodeč po številu komentarjev, ki jih spremljajo, so mlade nagovorili k razpravi. Po pregledu vsebine komentarjev se lahko sklepa, da je število tistih, v katerih se mladi ukvarjajo s kritiko sovražnega govora, etiko, sprejemljivimi in nesprejemljivimi vsebinami, sorazmerno majhen.

• LEKCIJE IN IZZIVI

Ustvarjalci kampanje so začeli razpravo med YouTuberji, vendar na žalost ne v smeri samokritike, temveč kritike drugih. Čeprav so sami ustvarjalci videa nekajkrat poudarili, da njihov cilj ni »žaliti določene osebe, temveč postopke«, so najprej sledili videoodzivi – drugi so torej neposredno kritizirali druge. Nato so tisti, ki so bili v odzivih neposredno izzvani, objavili svoj odziv in začeli »dramo«. Med njimi prednjači Baka Prase, ki ima trenutno 1.770.000 naročnikov in je obračun začel s seksitičnimi, neumestnimi in nenavadnimi komentarji na račun »kolegice«, ki ga je kritizirala, potem pa nadaljeval z »izzivanjem« pripadnikov skupine, ki je vodila kampanjo. Vrhunec je bil, ko je v enem od svojih spotov gostil člane skupine Levijatan, ki se deklarativno zavzema za pravice živali, objektivno pa predstavlja agresivno desničarsko organizacijo, katere člani so bili aretirani zaradi svojih dejavnosti. Skupina je torej dobila priložnost, da na kanalu YouTube po neposrednem priporočilu svojega idola nagovori mlade. Skupni nastop so končali z izjavo, da za celotno zgodbo stojijo »sovražniki Srbov in Srbije, satanisti in seveda tuji plačanci«, ki vse to delajo, da bi zaslužili 500 evrov in »spotaknili Bogdana«, ki je »institucija«. Z YouTuba

1 Kuzmanović, D., Pavlović, Z., Popadić, D. i Milošević, T. (2019). Koriščenje interneta i digitalne tehnologije kod dece i mladih u Srbiji: rezultati istraživanja Dece Evrope na internetu. Beograd: Institut za psihologiju Filozofskog fakulteta u Beogradu. Dostopno na: https://www.unicef.org/serbia/media/12511/file/korisčenje_interneta_i_digitalne_tehnologije_kod_dece_i_mladih_u_Srbiji.pdf.

se je razprava z obilico sovražnega govora preselila na druga družbena omrežja, nato pa še v določeno število tradicionalnih medijev (vključno z njihovimi spletnimi izdajami), zato je bil njihov doseg veliko večji od dosega same kampanje.

Izkazalo se je, da je to dejavnost, katere tveganja niso bila v celoti preiščljena, zato je ostal odprt prostor za protikampanjo. Po drugi strani je zaradi vključitve tradicionalnih medijev ostalo odprto tudi okno, skozi katero lahko tudi odrasli (na primer starši in učitelji) pokukajo v del življenja, v katerem so mladi dejavni udeleženci, in ga poskušajo izboljšati.

- **FINANCIRANJE**

Projekt »Mladi mediji« financira Nemško zvezno ministrstvo za ekonomsko sodelovanje in razvoj.

- **TRAJNOST IN MOŽNOSTI ZA NADALJNJE DELOVANJE**

DW akademija je organizacija, katere izkušnje in dobri rezultati omogočajo neprekinjeno finančno podporo, ki je nujna za nadaljevanje dejavnosti. Skupaj z lokalnimi partnerji nadaljujejo izvedbo projekta »Mladi mediji« v obdobju med letom 2020 in 2022, z novim poudarkom na regionalnem sodelovanju medijev, ki naslavljajo mlado občinstvo. Ena od dejavnosti bo spodbujanje ustvarjanja novih, inovativnih (informacijskih in participativnih) formatov za mlade, vključno s socialno ogroženimi skupinami, tako da bo en del dejavnosti usmerjen na spletno področje.

- **INFORMACIJE IN KONTAKTI**

Spletni strani:

<https://www.dw.com/en/dw-akademie-in-serbia-and-the-western-balkans/a-18497351>

<https://www.dw.com/sr/klikovi-ali-i-odgovornost/a-48346807>

Kontaktna oseba: Klaus Dahmann, klaus.dahmann@dw.com

DOBRE PRAKSE V DRUGIH DRŽAVAH IN NA EVROPSKI RAVNI

NAZIV DOBRE PRAKSE

Projekt sCAN (več držav članic EU)

- **UVOD - S ČIM SE UKVARJA DOBRA PRAKSA**

Projekt sCAN (Platforms, Experts, Tools: Specialised Cyber-Activists Network) je združeval vrsto dejavnosti, namenjenih zbiranju in izmenjavi strokovnega znanja, orodij in metodoloških pristopov na temo spletnega sovraštva, ter za mednarodni razvoj učinkovitih praks s področja prepoznavanja, analize, prijavljanja in zoperstavljanja sovražnemu govoru na spletu. Na podlagi uspešnih dejavnosti iz preteklosti si je projekt prizadeval za nadaljnji razvoj pobud civilne družbe ter prenos idej in krepitev sodelovanja med organizacijami na evropski ravni. Predvsem je projekt s tem predvideval skupni razvoj učinkovitega orodja za odkrivanje in nadzor sovražne vsebine na spletu, okrepitev monitoringov odzivanja družbenih omrežij na prijave sovražnega govora, ki jih koordinira Evropska komisija, ter nadgradnjo znanja partnerjev pri prepoznavanju in razumevanju trendov spletnega sovraštva na mednarodni ravni. Izvedene so bile analize pojavnosti različnih oblik sovražnega govora na spletu, izobraževanja, diseminacije vsebin in objavljene publikacije.

Poleg samih partnerskih organizacij in drugih organizacij civilne družbe, ki so jim cilji projekta namenjeni, je bila naslovljena tudi druga zainteresirana javnost, predvsem z ozaveščanjem in razvojem spletnih izobraževanj za posameznike, moderatorje in mentorje na platformi »Facing Facts Online«.

Dejavnosti so bile predvidene od leta 2018 do 2020 in zajemajo sodelovanje partnerjev iz Avstrije, Belgije, Hrvaške, Češke, Francije, Nemčije, Italije, Latvije in Slovenije.

- **ORGANIZATORJI - KDO IZVAJA DOBRO PRAKSO**

Projekt je koordinirala francoska organizacija LICRA (International League against Racism and Antisemitism), dejavnosti pa so izvajale partnerske organizacije iz različnih evropskih držav: ZARA – Zivilcourage und Anti-Rassismus-Arbeit (Avstrija), CEJI – A Jewish Contribution to an Inclusive Europe (Belgija), Kuća ljudskih prava Zagreb (Hrvaška), Romea (Češka), Respect Zone (Francija), jugendschutz.net (Nemčija), CESIE (Italija), Latvian Centre For Human Rights (Latvija) in Univerza v Ljubljani – Fakulteta za družbene vede (Slovenija). Kot pridružen partner je sodelovalo še združenje INACH – International Network against Cyber Hate (Nizozemska).

Projekt je tako povezal organizacije, ki na nacionalnem nivoju delujejo na področju sovražnega govora, vendar se med seboj povezujejo tudi mednarodno. Mnoge od sodelujočih so med seboj v preteklosti že sodelovale in so povezane v okviru krovnega združenja INACH.

- **KAKO DELUJE DOBRA PRAKSA**

Partnerske organizacije so prispevale k skupni analizi pojavov in možnosti odzivanja na sovražni govor na spletnih portalih z analizo nacionalnih trendov po posameznih obravnavanih področjih. Glede na aktualno družbeno-politično dogajanje je koordinator partnerjem

posredoval navodila za analizo izbranega fenomena na nacionalni ravni, posamezne prispevke pa potem združil v skupno analitično objavo opažanj vseh sodelujočih. Zbrani in objavljeni¹ so bili prispevki na teme: Sovražni govor proti Romom na spletu, Sovražna ontologija, Obstoječi avtomatski sistemi za nadzor sovražnega govora na spletu, Alternativne platforme/družbena omrežja, Točke sovraštva – odgovornost javnih osebnosti na spletu, Interseksionalni sovražni govor na spletu, Trendi sovražnega govora v času pandemije covid-19.

Poleg tega so partnerji sodelovali tudi pri več izvedbah monitoringa s spremljanjem odzivnosti družbenih omrežij na prijave sovražnega govora, po zgledu monitoringov Evropske komisije. Na to temo so partnerji LICRA, CESIE in CEJI organizirali tudi usposabljanja za člane sodelujočih organizacij (na Dunaju, v Bruslju, Parizu in Palermu), ki so jih vodili strokovnjaki partnerja ZARA, in objavili priročnik za usposabljanje.

Razvita in izvedena so bila tudi druga izobraževanja na spletu, z namenom izboljšanja kapacitet organizacij civilne družbe in posameznikov pri odzivanju na sovražni govor na spletu. Že obstoječa platforma s spletnim izobraževanjem za posameznike »Facing Facts Online« je bila v okviru projekta prevedena v nemščino in francoščino ter prilagojena nacionalnim kontekstom v sodelovanju s partnericami Nemčije, Avstrije in Francije. Vzpostavljen je bil tudi spletni tečaj moderiranja spletnega sovražnega govora v angleščini in francoščini, prav tako na platformi »Facing Facts Online«.

• DOSEŽKI IN USTVARJALNI ELEMENTI

V sklopu projekta se je mednarodno sodelovanje organizacij izkazalo za uspešno, saj so vse po svojih močeh prispevale k skupnemu cilju izmenjave znanja in informacij ter razvoju dobre prakse soočanja s sovražnim govorom na spletu na mednarodnem nivoju. Partnerji prihajajo iz različnih okolij in imajo v svojih državah različne vloge in moč delovanja, kar je še dodatno prispevalo k zagotavljanju raznolikosti pogledov in prispevkov.

Pripravljeni analitični prispevki predstavljajo strukturiran pregled stanja po izbranih temah v povezavi s sovražnim govorom v sodelujočih državah. Opisana področja so pomembna in aktualna, upoštevajo razvoj družbeno-političnih okoliščin v Evropi in zajemajo raznolike vidike sovražnega govora na spletu. Z javno objavo so dostopna javnosti in organizacijam, ki jih tema utegne zanimati, prav tako kot tudi druga gradiva na temo zoperstavljanja sovražnemu govoru na spletu, ki so vir informacij in nasvetov uporabnikom.

Izvedeni monitoringi omogočajo dodaten vpogled v odzivanje izbranih družbenih omrežij na prijave sovražnega govora, zunaj uradnih projektov monitoringa Evropske komisije, in s tem dopolnjujejo že zbrane podatke. Izobraževanja, ki jih je dodatno zagotovila organizacija ZARA, so omogočila učenje in izvajanje monitoringa tudi tistim organizacijam, ki pri tem še niso sodelovale. Hkrati so takšni skupni dogodki člane partnerjev še dodatno povezali in omogočili tudi neformalen prenos znanja in izkušenj ter zagotovili dodatne formalne in neformalne mednarodne povezave.

¹ <http://scan-project.eu/resources-and-publications/>.

• LEKCIJE IN IZZIVI

Niso opredeljeni.

• FINANCIRANJE

Projekt financira Generalni direktor Evropske komisije za pravosodje in potrošnike v okviru Programa za pravice, enakost in državljanstvo (2014–2020) Evropske unije. Del dejavnosti so sofinancirale nekatere nacionalne organizacije.

Po podatkih Evropske komisije² je ta projekt sCAN financirala v višini 603.942,40 EUR, z različnimi deleži po partnerjih (podrobneje v dokumentu v sprotni opombi).

• TRAJNOST IN MOŽNOSTI ZA NADALJNJE DELOVANJE

Z objavo ugotovitev različnih dejavnosti v sklopu projekta ta zagotavlja organizacijam in širši javnosti vpogled v takratne trende in izkušnje, na podlagi česar se lahko nadalje razvijajo kapacitete civilne družbe za odzivanje na sovražni govor. Koordinatorji poleg tega povzemajo informacije v priporočila ključnim deležnikom (Evropska unija, nacionalne oblasti, javne osebnosti, družbena omrežja, mediji) k ukrepanju za razvoj učinkovitejšega odzivanja in preprečevanja sovražnega govora na spletu. Partnerstvo projekta bo na podlagi izkušenj in ugotovitev načrtovalo tudi nadaljnje pobude in projekte, s katerimi želijo še dodatno povečati svoj prispevek k razvoju orodij za spremljanje, analizo in odzivanje na sovražni govor na spletu. Mednarodne povezave sodelujočih organizacij, ki so nastale ali se utrdile v sklopu izvajanja projekta, imajo visok potencial razvoja v nadaljnja partnerstva in sodelovanja, tako na obravnavanem področju kot tudi zunaj njega, na drugih skupnih točkah.

• INFORMACIJE IN KONTAKTI

Spletna stran: <http://scan-project.eu/>

Kontakt: <http://scan-project.eu/contact/>

² https://ec.europa.eu/research/participants/portal/doc/call/rec/rec-rrac-online-ag-2017/1827625-rec-rrac-online-ag-2017_-_abstracts_of_selected_proposals_en.pdf.

NAZIV DOBRE PRAKSE

Media Diversity Institute: DeTACT in Get the Trolls Out! (več evropskih držav)

• UVOD - S ČIM SE UKVARJA DOBRA PRAKSA

Projekt DeTACT združuje organizacije civilne družbe, tehnološke strokovnjake in akademske institucije s skupnim ciljem razvoja inovativnih metod spremljanja sovražnega govora na spletu in odzivanja nanj. Naslavlja predvsem uporabnike spleta, ki jih želi poučiti o možnostih in spodbuditi k ukrepanju, kadar naletijo na sovražno vsebino. Dejavnosti projekta so predvidene od septembra 2019 do septembra 2021, in sicer na evropski ravni.

Get the Trolls Out podobno naslavlja odzivanje na sovražno vsebino na spletu, vendar se osredotoča na versko nestrpnost. Kot projekt je potekal v dveh stopnjah, prva je trajala od 2015 do 2016, druga pa od 2017 do 2019. Prvi del je bil namenjen odzivanju na antisemitizem, v drugem delu pa so področje razširili na versko sovraštvo na splošno, predvsem poleg antisemitizma tudi na protikrščansko, protiislamsko in protimigrantsko vsebino. Pobude v sklopu projekta si prizadevajo predvsem za vključevanje mladih na evropskem nivoju za prepoznavanje in odzivanje na sovražno vsebino z izpostavljanjem dejstev in vključujočo retoriko.

• ORGANIZATORJI - KDO IZVAJA DOBRO PRAKSO

Media Diversity Institute je mednarodna nevladna organizacija. Ustanovljena je bila s sedežem v Združenem kraljestvu (London). Deluje tudi preko organizacije Media Diversity Institute Global s sedežem v Belgiji (Bruselj), ima pa še podružnico v Združenih državah Amerike (Boston), Srbiji (Beograd) in Armeniji (Erevan).

Media Diversity Institute si prizadeva za raznoliko in vključujoče medijsko poročanje o temah in vprašanih raznolikosti ras, religij, etnij, družbenih razredov, starosti, invalidnosti, spolov in spolnih identitet. Dejavnosti so predvsem pri projektih, ki naslavlajo praktične pristope k odzivanju na negativno stereotipiziranje in dezinformiranje, spodbujajo boljše zastopanje manjšin v medijih, medijsko in informacijsko pismenost ter razvijanje razprav o raznolikosti medijev.

Pri projektu DeTACT sodelujejo partnerji iz različnih sektorjev – Media Diversity Institute, tehnološko podjetje Textgain ter iz akademske sfere Univerza v Antwerp, Karel de Grote Hogeschool, Univerza Hildesheim, KdG (University of Applied Sciences and Arts) in raziskovalna agencija EMMA.

Pri projektu Get the Trolls Out sodelujejo Media Diversity Institute, Center for Independent Journalism (CIJ), International League against Racism and Anti-Semitism (LICRA), Karpos, Amadeu Antonio Stiftung, European Union of Jewish Students (EUJS), European Network on Religion and Belief; dejavnosti pa podpirata še Svet Evrope in No Hate Speech Movement.

• KAKO DELUJE DOBRA PRAKSA

a) Projekt DeTACT (Detect Then ACT) predvideva razvoj umetne inteligence za spremljanje in analizo spletnega sovražnega govora ter na podlagi tega oblikovanje priporočil za ustrezno odzivanje na sovraštvo. Da bi uporabnike spleta spodbudili k ukrepanju proti sovražnemu

govoru, bodo izvajali inovativne pristope, ki so blizu predvsem mladim. Pomembno vlogo pri tem bodo imele spletne kampanje in oblikovanje skupnosti vplivnežev (t. i. influencerjev) z ustreznim znanjem glede naslavljanja rasizma in ksenofobije na družbenih omrežjih. Organizirana bodo tudi usposabljanja za uspešno odkrivanje sovražnega govora na spletu in odzivanja nanj, in sicer v angleščini, francoščini, nizozemščini, nemščini in madžarščini. Usmerjena bodo predvsem v sodobne oblike kontranaracije – v oblikovanje memejev, video- in drugega medijskega materiala, ki spodbuja pozitiven diskurz na spletnih portalih.

b) Raznolike dejavnosti z obeh stopenj projekta Get the Trolls Out zajemajo spremljanje različnih oblik medijev in beleženje pojavnosti sovražnega diskurza, odzivanje nanj z najprimernejšimi mehanizmi (izpostavljanje, prijave moderatorjem, kontranaracija ...), oblikovanje in širjenje satiričnih risanih filmov, memejev in slikovnega gradiva, organizacija radio-, video- ali gledaliških predstav ter oblikovanje projektne spletne strani in profilov na družbenih omrežjih, z namenom dosega čim večjega števila mladih in njihovega vključevanja. Spletna stran je na voljo v različnih jezikih, ponuja številne novice, priročnike na temo zoperstavljanja sovražnemu govoru na spletu, medijski material, namenjen širši uporabi in delitvi, rubriko Troll of the Month («Trol meseca»), ki izpostavlja religijsko sovražne zapise ali besede javnih osebnosti ali institucij, ter nasvete za učinkovito odzivanje na sovražni govor.

• DOSEŽKI IN USTVARJALNI ELEMENTI

Oba projekta uporabljata aktualne in sodobne oblike odzivanja na sovražni govor, s čimer se približata najdejavnejšim uporabnikom spleta. Ustvarjalni pristop z razvojem in distribucijo memejev, GIF-ov, kratkih videov in podobno še posebej utegne pritegniti mlade, ki jim je takšno interaktivno sporočanje blizu in za katere je to del vsakodnevnice komunikacije. Satirični elementi nekaterih dejavnosti celoten pristop nekoliko oddaljijo od pretirane resnosti in monotonosti, raznolikost dejavnosti pa zagotavlja širino potencialnega ciljnega občinstva. Namesto zgolj naslavljanja sovražne vsebine se z vključevanjem mladih v odzivanje in uporabo materiala ustvarja širša skupnost, ki si bo še naprej prizadevala za vključujoče medijsko okolje tako tradicionalnih kot tudi novejših medijskih platform.

Projekt DeTACT zagotavlja multidisciplinarni pristop s sodelovanjem akterjev iz različnih sektorjev, oba omenjena projekta pa z objavljanjem in prevajanjem materiala v več jezikov poleg zastavljene evropske dimenzije naslavljata tudi nacionalne ciljne skupine.

• LEKCIJE IN IZZIVI

Niso opredeljeni.

• FINANCIRANJE

Projekt DeTACT je financiran iz Programa za pravice, enakost in državljanstvo (2014–2020) Evropske unije v okviru Evropske komisije.

Projekt Get the Trolls Out financira Svet Evrope.

- **TRAJNOST IN MOŽNOSTI ZA NADALJNJE DELOVANJE**

Spletna stran Get the Trolls Out zagotavlja distribucijo bistvenih in aktualnih novic, informacij in interaktivne vsebine tudi po uradnem koncu projekta, kar omogoča kontinuirano vključevanje ciljnih skupin. Nedavno je bil objavljen priročnik o soočanju s sovražnim govorom na platformi Twitter, na družbenih omrežjih akterji projekta še vedno spodbujajo razprave na temo verskega sovraštva ter sledijo aktualnemu dogajanju v svetu, na podlagi katerega naslavlajo nastajajoče oblike sovraštva.

- **INFORMACIJE IN KONTAKTI**

Spletna stran Media Diversity Institute: <https://www.media-diversity.org/>

E-pošta: info@media-diversity.org

Spletna stran projekta DeTACT: <https://detact.net/>

E-pošta: info@detact.net

Spletna stran projekta Get the Trolls Out: <http://getthetrollsout.org/>

Kontaktni obrazec: <http://getthetrollsout.org/contact-us.html>

- **NAZIV DOBRE PRAKSE**

Spletni izobraževalni programi »Facing Facts« (več držav članic EU)

- **UVOD - S ČIM SE UKVARJA DOBRA PRAKSA**

»Facing Facts« je inovativni program za učenje na daljavo. Teme programa so nasilni incidenti, do katerih prihaja zaradi sovraštva (zločini iz sovraštva, definirani v kazenski zakonodaji držav članic EU), ter sovražni govor na spletu in v javnem prostoru. Od začetka leta 2011 je izobraževalna pobuda dobila pohvale zaradi svoje vloge pri usposabljanju kadrov in prizadevanju za vzpostavitev sistema spremljanja nasilnih incidentov, storjenih iz sovraštva, in sovražnega govora.

Pobuda predstavlja sodelovanje civilnega in akademskega sektorja ter institucij na lokalni, državni ali evropski ravni. Ciljne skupine so zaposleni na teh temah v civilnem sektorju, aktivisti za zaščito človekovih pravic, policija, odvetniki, zainteresirani za boljše razumevanje te tematike, administratorji spletnih strani, izobraževalci in drugi zainteresirani za omenjeno področje dela.

- **ORGANIZATORJI - KDO IZVAJA DOBRO PRAKSO**

Portal »Facing Facts« predstavlja partnerstvo več organizacij civilne družbe, zbrane okrog organizacije CEJI – A Jewish Contribution to an Inclusive Europe.¹ Organizacije imajo dopolnjujoče se izkušnje v izobraževanju, zagovarjanju in spremljanju nasilnih incidentov, storjenih iz sovraštva, in so skupaj izdelale program prvega »trenaža za trenerje« za civilno družbo leta 2011. Od takrat je portal zrastel v široko mrežo sodelovanja organizacij civilne družbe, univerz in policije, ki s sektorskim pristopom predstavlja sledenje pojavnosti nasilnih incidentov, storjenih iz sovraštva, oblikovanje odgovorov in spodbujanje preventivnih ukrepov.

- **KAKO DELUJE DOBRA PRAKSA**

Spletni izobraževalni programi, ki jih ponuja portal »Facing Facts«, so: zločini iz sovraštva (tečaj za policijske uslužbenke), spremljanje nasilnih incidentov, storjenih iz sovraštva (za organizacije civilne družbe), spremljanje sovražnega govora in možni odgovori nanj (tečajji so dostopni v angleškem, francoskem, nemškem in italijanskem jeziku), zagovarjanje na področju boja proti sovražnemu govoru, kazalniki motivacije za ugotavljanje nasilnih incidentov, storjenih iz sovraštva, ki so naravnani proti posameznikom ali manjšinskim skupnostim: osebam s posebnimi potrebami, Judom, skupnosti LGBT, migrantom in beguncem, muslimanom, osebam afriškega porekla in Romom.

- **DOSEŽKI IN USTVARJALNI ELEMENTI**

Spletni tečaj o sovražnem govoru »Facing Facts« se je začel v februarju leta 2018 in je bil od takrat preveden in prilagojen v nemški, francoski in italijanski jezik, spremljajo pa ga manjši povezani tečajji, kot je na primer tečaj o zagovarjanju na področju boja proti sovražnemu govoru. Tečaj z nazivom »Razumevanje in boj proti sovražnemu govoru« je prvi spletni tečaj na temo boja proti

¹ Več o organizaciji CEJI in izobraževalnem portalu Facing Facts je dostopno na: <https://ceji.org/projects/facing-facts/>.

sovražnemu govoru, ki na celovit in interaktiven način vključuje štiri temeljne celote: varnost na spletu, naravo in vpliv sovražnega govora, monitoring in protigovor.

Ob priložnosti izdelave vsebine tečaja je CEJI, koordinator izobraževalnega portala »Facing Facts«, intervjuval strokovnjake iz nevladnih organizacij, medijskih podjetij in evropskih institucij, ki so hkrati del vsebine tega tečaja. Na ta način je zagotovljena pokritost vseh vidikov dela v boju proti sovražnemu govoru in izzivom.

Pristop k učenju zagotavlja dovolj prostora in časa za zastavljanje vprašanj – preko pogovornih forumov ali spletnih uvodnikov – s katerimi se lahko preizprašuje obstoječe prakse in raziskuje zahtevne teme, kot so svoboda govora, dezinformiranje ali odgovornosti spletnih platform in družbenih mrež.

Format spletnega tečaja je prilagodljiv za spremembe, kar pripelje do prilagojenih programov, kot je najnovejši o sovražnem govoru med globalno krizo, ki raziskuje vpliv pandemije na spletno sovraštvo.

• LEKCIJE IN IZZIVI

Spletni tečaji dovoljujejo prilagodljivo vsebinsko strukturo, ki se lahko prilagaja potrebam in interesom udeležencev. Vendar je lahko izvajanje tečajev o težkih temah, kot sta sovražni govor in nasilje, storjeno iz sovraštva, tudi izziv, saj lahko tako težke tematike odvrnejo udeležence.

Strategija širjenja na udeležence zunaj nevladnega sektorja je še vedno izziv, ki zahteva stalne prilagoditve. Pričakovanja o številu udeležencev morajo biti realnejša ob načrtovanju prihodnjih dejavnosti. Kot vemo iz izkušenj, organizirane celote z rednimi uvodniki privabijo večje število udeležencev, rezultat pa je njihovo večje sodelovanje. Sicer pa se spletni tečaji od izobraževanja v živo razlikujejo po možnem številu udeležencev in stopnjo njihovega sodelovanja. Spletni tečaj o sovražnem govoru je pionirski in zahteva nenehne prenovitve v primerjavi z drugimi spletnimi tečaji, ki jih ponuja portal »Facing Facts«. Vzrok za to je hitrost menjavanja trendov sovražnega govora, ki jih mora spletni tečaj nenehno spremljati in se jim prilagajati, da bi lahko ustrezno odgovoril nanje.

• FINANCIRANJE

Izobraževalni programi pobude »Facing Facts« so financirani iz Programa za pravice, enakost in državljanstvo Evropske unije.

• TRAJNOST IN MOŽNOSTI ZA NADALJNJE DELOVANJE

Zaradi vsega do zdaj navedenega je spletni tečaj o sovražnem govoru »Facing Facts« projekt, ki se nenehno razvija, pri čemer gre bodisi za uvajanje novih celot bodisi oblikovanje novih dejavnosti, ki bodo bolje orisale določene izzive, kot je povezava med sovražnim govorom in posledičnim nasiljem. Tečaj ne bi uspeli izvesti, če ne bi pri njem zavzeto sodelovali partnerji, zbrani okoli projekta SCAN ali partnerstva »Facing All the Facts«. Tim organizacije CEJI koordinira jezikovne različice in tesno sodeluje z organizacijo LICRA² pri francoski različici

2 <https://www.licra.org/>.

tečaja ter z organizacijama ZARA³ in Jugendschutz⁴ pri nemški različici. Ravno tako se nenehno preizprašuje in razvija finančno vzdržni model, ki ne bo odvisen izključno od financiranja iz evropskih sredstev.

• INFORMACIJE IN KONTAKTI

Spletna stran: www.facingfacts.eu

Kontaktne osebe: Julia Mozer, vodja stikov z javnostmi, e-pošta: onlinelearning@facingfacts.eu, in Melissa Sonnino, koordinatorica projekta »Facing Facts«, e-pošta: melissa.sonnino@ceji.org.

3 <https://www.zara.or.at/de>.

4 <http://www.jugendschutz.net/>.

NAZIV DOBRE PRAKSE Svet za medije (Finska)

• UVOD - S ČIM SE UKVARJA DOBRA PRAKSA

Svet za medije je samoregulacijski mehanizem za vse vrste množičnih medijev na Finskem. Medijski založniki in novinarji so ga ustanovili leta 1968.

Finski Svet za medije ima dve nalogi. Prva je tolmačenje smernic za novinarsko delo, druga pa je kaznovanje kršenja teh smernic in novinarske etike. Vsak lahko vloži pritožbo na delo določenega medija. Edina kazen, ki jo Svet izreče, je obveza, da se v dotičnem mediju objavi odločba Sveta. Druga naloga Sveta je dosledna obramba svobode govora in objavljanja.

• ORGANIZATORJI - KDO IZVAJA DOBRO PRAKSO

Osem članov predstavlja medije. Izbirajo jih novinarsko društvo, združenje založnikov, združenje političnih časopisov, kulturnih revij, komercialnih radijev. Televizijske hiše nimajo lastnega združenja, zato so člani iz posameznih neodvisnih televizij, komercialnih TV-hiš in finskega javnega operaterja Yle. Ti organi volijo osem članov, v glavnem novinarje ali glavne urednike. Pet članov predstavlja javnost. Izbira jih Svet na osnovi javnega natečaja. Predsednik Sveta je trinajsti član. Že dalj časa je predsednik novinar, včasih pa je predsednik iz odvetniške stroke. Njegov mandat traja štiri leta, mandat članov pa tri leta. Vsako leto se zamenja del članov, tako da se ohranja ravnovesje bolj in manj izkušenih članov. Razen predsednika ima vsak član namestnika, ki ima vsa pooblastila, če dotični član ne more biti prisoten na sejah Sveta.

Po pravilih Sveta morata imeti vsaj dva člana določena znanja o etiki ali medijih. Pogosto sodelujejo tudi strokovnjaki z univerz. Svet prizadeva vključiti državljane, ki so sposobni razpravljati o etičnih vprašanjih in prihajajo iz različnih krogov. Ravno tako se trudijo, da so med člani Sveta zastopane vse finske regije in vse starostne skupine.

Svet na letni ravni prejme med 350 in 400 pritožb, 20 odstotkov jih konča na sodišču. Pritožbe se rešujejo na sestankih Sveta, ki jih je v poprečju deset na leto.

Glavna vsebina v pritožbah so neobjavljeni popravki ali odvzem pravice na odgovor druge strani, prikrito oglaševanje ali kršitev človeškega dostojanstva, med katere spada tudi sovražni govor.

• KAKO DELUJE DOBRA PRAKSA

Svet se ukvarja z metodami, s katerimi pridobivajo novinarji svoje informacije, in nima zakonske pristojnosti ali javnih pooblastil. Vendar javnost skrbno spremlja in preučuje odločitve Sveta. Vsak, ki meni, da je prišlo do kršitve dobre poklicne prakse v tisku, na radiu ali televiziji, lahko Svet na to opozori. Ravno tako lahko Svet izbere pritožbo, ki se nanaša na spletni material, če je ta objavljen v spletnih medijih. Pritožba se ne nanaša nujno na vlagatelja osebno, ampak mora oškodovana oseba dati privolitev, da se lahko primer posreduje v nadaljnji postopek. Če se Svet strinja, da je medij prekršil dobro poklicno prakso, objavi obvestilo, ki ga mora stranka,

ki krši pravilo, objaviti v kratkem roku. Če medij, ki je prejel obvestilo, ne objavi popravka, ga Svet javno objavi. Postopek pritožbe je brezplačen. Večina finskih medijev je podpisala osnovni Sporazum Sveta, na podlagi katerega lahko Svet neposredno rešuje vse pritožbe, ki se ga tičejo. Pod določenimi pogoji Svet lahko samostojno sproži raziskavo.

Svet je izdelal smernice za novinarje, ki se jih morajo držati vsi finski novinarji. Cilj smernic je podpreti odgovorno uporabo svobode govora v javni komunikaciji in krepiti etična načela poklica. Smernice so dostopne [na spletu](#).

• DOSEŽKI IN USTVARJALNI ELEMENTI

Skoraj vse evropske države imajo medijski svet, podoben finskemu Svetu, vendar se finski Svet pogosto jemlje kot primer dobre prakse. Ta je posebej široko zastavljen in regulira skoraj vse finske medije: ne le informativne medije, temveč tudi revije, namenjene ženskam, radijske postaje, otroške časopise in večino tiskovin političnih strank. Takšen model regulacije zagotavlja, da mediji na Finskem delujejo istočasno svobodno in odgovorno. Bralec odločitev Sveta si lahko ustvari napačen vtis, da so mediji slabi in da je njihovo delo polno napak, ampak v resnici Svet objavlja zelo malo odločitev glede na število pritožb. Večina pritožb ni osnovana, zato jih Svet ne sprejme v obravnavo. Na primer, Svet ne obravnava pritožb, ki tolmačijo, da so določena mnenja napačna. Raziskave kažejo, da so finski novinarji izrazito posvečeni spoštovanju etičnih načel stroke in da je zaradi tega kakovost finskega novinarstva ostala izrazito visoka. Napake se dogajajo, vendar jih na Finskem vestno popravljajo. Medijske hiše, ki so podpisale načela stroke, ne širijo lažnih novic, istočasno Svet zagotavlja obsežno svobodo novinarstva. Načelo je preprosto: ko se mediji sami regulirajo, se oblast in sodišča ne vmešavajo.

• LEKCIJE IN IZZIVI

Niso opredeljeni.

• FINANCIRANJE

Letni proračun za delo Sveta znaša 400.000 EUR, založniki in novinarska združenja sodelujejo v obsegu 80 odstotkov, medtem ko je 20 odstotkov iz državnih sredstev brez vpliva na vsebino dela Sveta.

• TRAJNOST IN MOŽNOSTI ZA NADALJNJE DELOVANJE

Svet obstaja neprekinjeno od leta 1968 in je pri svojem delu neodvisen, uspešen ter dobro znan – glede na raziskave večina državljanov Finske ve, da ta mehanizem obstaja.

Finska je prva glede na indeks medijske pismenosti za leto 2019 in ima »najvišjo raven odpornosti na lažne novice v Evropi«, glede na raziskavo Reuters Instituta za leto 2019 ima Finska najvišjo stopnjo zaupanja državljanov v osrednje medije v Evropi (59 %).

Pritožbe na medije po pravilu ne končajo na sodišču, temveč samo pred regulatorjem, s čimer se destimulira cenzura, državljani pa so seznanjeni s takšnim sistemom (takšen model

samoregulacije je zelo podoben po vsej Skandinaviji).

Finska ni osamljen primer, saj imajo tudi druge države, ki so izjemno visoko ocenjene glede vprašanja svobode medijev, podobne modele samoregulacije. Če novinarji in mediji samoupravljajo medijsko področje, to pomembno prispeva k zmanjševanju samocenzure. Posledično se gradi zaupanje javnosti v medije ter zmanjšuje prisotnost lažnih novic in sovražnega govora.

Vse navedeno kaže na trajnost in uspešnost modela samoregulacije.

- **INFORMACIJE IN KONTAKTI**

Spletna stran Sveta za medije je: https://www.jsn.fi/en/Council_for_Mass_Media/the-council-for-mass-media-in-finland/ (v angleškem jeziku). Predsedujoči Sveta je Eero Hyvonen, e-pošta: Eero.Hyvonen@jsn.fi.

NAZIV DOBRE PRAKSE

Gibanje proti sovražnemu govoru – No Hate Speech Movement (več držav članic Sveta Evrope)¹

- **UVOD - S ČIM SE UKVARJA DOBRA PRAKSA**

V obdobju od leta 2013 do leta 2017, pod pokroviteljstvom Sveta Evrope, je bila izvedena največja evropska kampanja »No Hate Speech Movement«, ki je spodbudila mlade ljudi kot akterje, posrednike in aktiviste za boj proti sovražnemu govoru in promociji človekovih pravic. Kampanja je bila zasnovana na prepričanju, da je internet javno dobro in skupni prostor, v katerem se morajo spoštovati človekove pravice in na prvo mesto postaviti človekovo dostojanstvo. S pomočjo dejavnosti, namenjenih ozaveščanju in izobraževanju o človekovih pravicah ter delovanju proti sovražnemu govoru, je kampanja spodbujala svobodo izražanja in polno udeležbo mladih v družbi, tako v spletnem prostoru kot tudi zunaj njega. Opozarjala je na tveganja, ki ga sovražni govor predstavlja za demokracijo in dobrobit mladih ljudi. Spodbujala je kritično razmišljanje, medijsko in informacijsko pismenost kot tudi razvoj in širjenje orodij in mehanizmov, ki krepijo večšine in znanja mladih, da javno zavračajo sovražni govor, poročajo o njem in delujejo proti njemu.

Kampanje je bila izvedena v 45 državah z udeležbo velikega števila organizacij, aktivistov in partnerjev z upoštevanjem določenih težav ter tudi kulturnih in lingvističnih kontekstov vsake od držav udeleženk.

- **ORGANIZATORJI - KDO IZVAJA DOBRO PRAKSO**

Kampanjo je na evropski ravni upravljal Oddelek za mlade Sveta Evrope, ki je del Direkcije za demokratično sodelovanje znotraj Generalnega direktorata za demokracijo Sveta Evrope. Poleg njih so bili v menedžerski tim vključeni tudi evropski upravni odbori za mladino in Svetovalni svet za mlade Skupnega sveta za mlade in njegova Skupina za spremljanje kampanje. Kampanjo so na nacionalnih ravneh izvajali spletni aktivisti in ambasadorji, v glavnem mladi prostovoljci, ter tudi nacionalni odbori in koordinatorji dejavnosti, ki so po navadi vključevali mladinske organizacije in organizacije za mlade. Na evropski ravni so bili vključeni tudi institucionalni partnerji, kot so druge institucije in oddelki Sveta Evrope, ter pomembno število evropskih institucij in partnerjev.

- **KAKO DELUJE DOBRA PRAKSA**

Kampanja je zasnovana na dveh vrstah dejavnosti: izobraževalnih in dejavnostih zagovarjanja – tako v spletnem prostoru kot zunaj njega.

Krovna kampanja Sveta Evrope je bila v glavnem osredotočena na zagotavljanje podpore

¹ Ta opis dobre prakse je narejen na podlagi informacij, prevzetih s strani <https://www.coe.int/en/web/no-hate-campaign/no-hate-speech-movement> in dveh poročil: a) poročila o zunanji evalvaciji, dostopnega na: <https://rm.coe.int/final-report-of-external-evaluation-by-hana-bendova-jaroslav-valuch-nh/16808ec35e>; in b) gradiva o evalvaciji in zaključkih konference gibanja »No Hate Speech Movement youth campaign«, dostopnega na: <https://rm.coe.int/conclusions-no-hate-speech-conference-12-april-2018/16809943e2>.

pri sprožanju lokalnih kampanj, sodelovanje z nacionalnimi oblastmi, krepitev zmogljivosti angažiranih mladih aktivistov, ustvarjanje gradiv ter krepitev zmožnosti, veščin in znanja različnih interesnih skupin.

Na nacionalni in lokalni ravni, pod okriljem krovne kampanje in ob spoštovanju njenih načel, ciljev in uporabi virov, so bile izvedene nacionalne kampanje, ki so odgovarjale na določene težave, v vsaki od držav, v skladu s posameznimi lingvističnimi in kulturnimi konteksti.

Na začetku se je s kampanjo prvenstveno želela pozornost usmeriti k rastočemu fenomenu sovražnega govora v spletnem prostoru, njegovim negativnim učinkom na človekove pravice in dobrobit mladih ter zagotoviti, da se splet ureja po načelih in standardih spoštovanja človekovih pravic. Leta 2015 so bili cilji in dejavnosti usmerjeni bolj v smer pospeševanja izobraževalnih dejavnosti. Cilj je bil spodbuditi mlade ljudi k ukrepanju, da bi postali multiplikatorji osnovnih sporočil kampanje in hkrati spodbudili nove multiplikatorje.

• DOSEŽKI IN USTVARJALNI ELEMENTI

To je bila prva velika mednarodna pobuda za boj proti sovražnemu govoru in reševanju te težave, ki je spletni sovražni govor opazovala z vidika skrbi za človekove pravice. Bila je uspešna pri ozaveščanju o njegovi razširjenosti in tudi o razširjenosti negativnih posledic sovražnega govora v odnosu do mladih in družbe kot celote. Z izobraževanjem o človekovih pravicah je več tisoč izobraževalcev, mladinskih aktivistov in vodij pridobilo potrebne veščine, s katerimi so ozaveščali mlade, kako prepoznati sovražni govor, poročati o njem in se odzivati nanj. Na tisoče mladih Evropejcev in drugih je bilo spodbujenih k delovanju proti spletnemu sovražnemu govoru. Organizirane so bile posebne dejavnosti (»akcijski dnevi«), na katerih so aktivisti in partnerji naslovili nekatere težave ali so sodelovali posebnimi skupinami in posamezniki, ki so bili tarča sovražnega govora, ali pa so pozornost usmerili k tistim načinom izražanja sovražnega govora, o katerih se manj govori ali pa se podcenjujejo. Aktivisti, ki so si prizadevali za skupni cilj, so s skupinskim delom ustvarili pozitivno obliko angažiranosti in celo identiteto za mlade aktiviste za človekove pravice, ki je preseгла nacionalne, kulturne, družbene, verske, etnične ali organizacijske meje. Ta pobuda je prispevala k vnovični ocenitvi pomembnosti medijske in informacijske pismenosti v formalnem in neformalnem izobraževanju.

Učinkovitost nacionalnih kampanj se je razlikovala od države do države, za njihov zagon pa je bila ključna podpora lokalnih oblasti, katere trajanje in raven sta bila bistvenega pomena. Pomembno vlogo pa je imel tudi Svet Evrope. V vsakem primeru so bile na nacionalnih ravneh zgrajene mreže in kontakti ključnih interesnih skupin, ki so ne samo izvedli to pobudo, temveč so odprli možnost nadaljnega sodelovanja tudi po njenem zaključku.

• LEKCIJE IN IZZIVI

Osnovne težave so izhajale iz dejstva, da je kampanja nastala na osnovi dobre zamisli in navdušenja Sveta Evrope, ki se je razširilo v veliko število držav, vendar zanjo ni bila niti jasno določena ustrezna strategija niti zagotovljena ustrezna finančna podpora.

Udeležencem kampanje je na vseh ravneh manjkala jasna strategija – načrt z jasno določenimi in merljivimi rezultati in kazalniki. Tudi ciljne skupine niso bile jasno opredeljene in so bile v

nekaterih državah kampanje usmerjene k mladim na splošno, v nekaterih k povzročitelju sovražnega govora, medtem ko so drugi svoje dejavnosti usmerili k aktivistom – potencialnim agentom/multiplikatorjem sprememb. Prav tako ni bila zadostno razvita komunikacija vodstvene ekipe, višjih instanc znotraj Sveta Evrope in tudi komunikacija z nacionalnim odborom, kar se je odražalo pri kakovosti spletne kampanje, posebej v primeru dejavnosti na akcijskih dnevih.

Pomanjkanje ustrezne finančne podpore je bilo mogoče občutiti na mednarodni in na nacionalni ravni, kar je omejevalo nacionalne odbore in jim jemalo pogum pri delovanju. Številne nacionalne kampanje so se skoraj izključno naslanjale na prostovoljno delo ljudi in mladinskih organizacij, kar je prispevalo k opolnomočenju mladih, ne pa tudi h kakovosti in dosegu kampanje, kar je spet vplivalo na njen skrajni učinek in vpliv.

Vse naštetost vsekakor ne zmanjšuje uspeha kampanje, le opozarja, da je treba za vsako dejavnost pravočasno izdelati jasno strategijo z jasno opredeljenimi ciljnimi skupinami in kazalniki uspeha ter omejiti število dejavnosti, jasno osredotočenimi na rezultate. Prav tako je treba zagotoviti sredstva in v kontekstu, v katerem manjkajo viri, nujno vrednotiti prostovoljno delo.

• FINANCIRANJE

Svet Evrope je financiral kampanjo ob pomoči strateških partnerjev, kot so Finančni mehanizem EGP ter Norveški finančni mehanizem, strateški partnerji in donatorji iz Finske ter tudi skupnost v francoskem govornem področju Belgije. Krovna kampanja ni imela vloge zagotoviti finančne podpore nacionalnim kampanjam, vendar je to v posameznih primerih počela v državah, v katerih je bila za to nujna in upravičena potreba. Podpore nacionalnim kampanjam so najpogosteje zagotavljala lokalna ministrstva in agencije, veliko število pa jih je bilo izvedenih na osnovi prostovoljnega dela mladih aktivistov.

• TRAJNOST IN MOŽNOSTI ZA NADALJNJE DELOVANJE

Pričakovanja, da se bo kampanja nadaljevala tudi po letu 2017, se niso uresničila predvsem zaradi pomanjkanja jasnega načrta in finančne podpore. Največja dediščina te kampanje so opolnomočene zmogljivosti nosilcev nacionalnih kampanj in partnerskih organizacij za boj proti sovražnemu govoru in spletni aktivizem.

Tu je tudi veliki spletni zbornik² z več kot 270 informativnimi, izobraževalnimi in drugimi uporabnimi materiali, razvitimi v okviru mladinske kampanje »No Hate Speech Movement«, ki so nastali v okviru nacionalnih kampanj ali so jih izdelali Svet Evrope in njegovi partnerji.

• INFORMACIJE IN KONTAKTI

Spletna stran: <https://www.coe.int/en/web/no-hate-campaign/no-hate-speech-movement>

Spletni priročnik: <https://rm.coe.int/wecan-eng-final-23052017-web/168071ba08>

Kontakt: <https://www.coe.int/en/web/no-hate-campaign/youth-department>

² Spletni zbornik, dostopen na: <https://www.coe.int/en/web/no-hate-campaign/compendium-of-resources>.

ODG VOR

ODGOVOR NA SOVRAŽNI GOVOR NA SPLETU
Predstavitev dobrih praks zoperstavljanja sovražnemu govoru
na spletu v Sloveniji, Srbiji in na Hrvaškem

S finančno podporo Evropske unije.